

KATEKÉZIS ÉS PLÉBÁNIA-KÖZÖSSÉGI MEGÚJULÁS

*„Öltsétek magatokra az új embert,
aki Isten képére igazságban
és valódi szentségben teremtett.”
Ef 4,26*

Az elmúlt évtizedekben a magyar egyházban sokak figyelmének középpontjába került úgy a kis-, mint a plébániai és egyházmegyei közösségek, valamint a nemzeti egyház megújulásának kérdése. Számos tapasztalatomosztás, közös és egyéni útkeresés, lehetőség felvázolása történt ebben az időszakban. Ennek a néhány évnek e téma szempontjából tekintett termékenységét is jelzi többek között az egyházmegyei zsinatok megtartása, az itt megszületett elvek, felismerések, ajánlások és konkrét rendelkezések dokumentációja¹, sokhelyütt ezek megvalósítása, továbbá számos publikált tanulmány és reflexió.² Mindezen eredmények gyümölcsei sokakat reménnyel töltenek el, és tovább-

---

1 Esztergom-Budapesti Főegyházmegye Zsinati Könyve, Szent István Társulat, Budapest, 1994.; Az Egri Főegyházmegye Zsinati Könyve, Szent Maximilian Kiadó, Eger-Miskolc, 1997.; A Kalocsa-Kecskeméti Főegyházmegye Színódusának Munkadokumentuma, Kalocsa-Kecskeméti Főegyházmegye, [h.n.], 1995.; A Szeged-Csanádi Egyházmegyei Zsinat Könyve, Szeged-Csanádi Egyházmegyei Hatóság, Szeged, 1995.; A Pécsi Egyházmegye Zsinata 1998, Pécs, [k.n.], 1999.

2 A teljesség igénye nélkül jelzek a rendszerváltozást követő időszakból néhány jelentősebb publikációt: PÉCSI D., *Vidéki plébániák – halál és feltámadás*, in „Egyházfórum” 2001/5, 7-9. o.; BÍRÓ L. – BRÜCKNER Á. E. – TOMKA F., *Teológiai-lelkipásztori napok – a remény jegyében*, in „Teológia”, 1990/3, 152-157. o.; ANDRÁS I., *Pápai útmutatás a magyar egyház lelkipásztori programjához*, in „Távlatok”, 1992/2, 202-208.; TOMKA F., *A magyar egyház és a lelkipásztori terv*, in „Teológia” (1992) 3, 181-188. o.; SZABÓ F. – ANDRÁS I., *A magyar egyház az ezredfordulón*, in „Távlatok” (2001) 51, 6-16. o.; LUKÁCS L., „Adalékok a lelkipásztori munka megújulásához”, in: HORÁNYI Ö. (Szerk.), *Az egyház mozgástereiről*, Budapest, Vigília, 1997, 191-217. o.; BRÜCKNER Á. E., *Lelkipásztori feladatok Magyarországon az ezredforduló táján*, in: „Távlatok” (1992) 2, 147-156. o.; BRÜCKNER Á. E. – TOMKA F., *Lelkipásztori tervezés és keresztségi lelkipáztorkodás*, in „Távlatok” (1992) 5, 33-41. o.; ASZALÓS J., *Az egyházi bázisközösségekről*, in „Egyházfórum” (2001) 5, 9-15. o.; TOMKA F., *A magyar lelkipáztorkodás megújulásáról*, in „Teológia”, 1990/3, 157-162. o.; TELEKI B., *Hogyan jön létre a befogadó közösség*, in „Teológia”, 1991/3, 145-154. o.; ASZALÓS J., *A közösség nem adottság, hanem feladat*,

lendítő erőként hatnak rájuk a közösségek megerősödével kapcsolatos újabb feladatok megoldásában.

Jelen tanulmányommal ehhez a jövőbetekintéshez kívánok további szempontokat mások elé tárni. Írásom célja elsősorban a plébániai és egyházmegyei közösségi megújulás néhány lehetséges, *katekézisre* építő útjának felvázolása annak érdekében, hogy kiaknázzuk a benne rejlő – hol elfeledett, hol talán kevésbé ismert – erőket. A közösségi élet újjászületéséhez az egyház tevékenységei közül sok van, amely a maga módján hozzájárulhat. Ezek közül kifejezetten a katekézisben rejlő lehetőségekre irányítom a figyelmet. Ezt a választást több ok is indokolja, amelyekről a tanulmányban részletesen lesz szó. Azonban ezek mindegyike visszavezethető arra a meggyőződésre, melyet II. János Pál pápa fogalmazott meg a Catechesi tradendae – a katekézis megújítását célzó – apostoli buzdításában, miszerint

„[...] minél inkább kifejezi akár egy helyi egyház, akár az egyetemes **Egyház**, hogy többséget biztosít a katekézisnek – t. i. az egyéb, bármilyen tetszetős eredményekkel kecsegtető kezdeményezésekkel és tevékenységekkel szemben –, annál inkább felfedezi, hogy **a katekézisben erősödik a belső élete, úgy is, mint hívő közösségé, de úgy is, mint kifelé misszionáló közösségé.** A huszadik század vége felé Isten és az események – amelyek nem mások, mint Isten szavai felénk – arra készítetik az Egyházat, hogy **újra frissítse föl a katekétai munkába vetett bizalmát, a legfontosabb dolgai közé tartozónak tekintve azt.**”³

A katekézis és a plébániai, valamint egyházmegyei szintű megújulás közötti kapcsolatot közösségeink adottságai, az egyházi útmutatások és a világegyház néhány jelentősebb tapasztalata alapján tárgyalom.⁴

1. KÖZÖSSÉGEINK HELYZETE ÉS A MAGYAR EGYHÁZ FŐBB FELADATAI

Ahhoz, hogy megtaláljuk a közösségek megújítását szolgáló katekézis megfelelő formáit, szükséges, hogy őszintén szembesüljünk közösségeink reális helyzetével, és az ebből adódó főbb feladatokkal. Ezek fényében láthatjuk meg, milyen irányú fejlődés elősegítésére mozgósíthatjuk a katekézisben rejlő erőforrásokat.

Írásom céljának megfelelően nem térek ki részletesen hazánk pasztorális helyzetének leírására, mindössze arra szorítkozom, hogy ebből kifejezetten a plébániai és egyház-

in „Teológia”, 1991/3, 164-169. o.; BRÜCKNER Á. E., *A világi hívők részvétele az egyházi élet közösségében*, in „Teológia”, 1992/4, 246-151. o.

3 Saját kiemelés

4 A teologikus-empirikus-kritikus tervezési modell szemléletének megfelelően. Vö. MIDALI M., *Teologia pratica. I. Cammino storico di una riflessione fondante e scientifica*, LAS, Roma 2005⁴, 403-425. o.; U ö., *Teologia pastorale o pratica*, LAS, Roma, 1991, 576-595. o.

megyei közösségeink helyzetére vonatkozó főbb vonásokat összegzem vázlagszerűen. Az egyházmegyei zsinati dokumentumok is jelzik, hogy az egyes egyházmegyéken belül is több szempontból nagy eltérések lehetnek az egyes plébániai közösségek között. Ezeket – illetve főbb okaikat – is jelzés-szerűen, a teljesség igénye nélkül feltüntettem.⁵

Egy erőteljes megosztottság figyelhető meg az egyházszemlélet tekintetében: egyrészt a népegyházi szemlélet megléte (a katolikus hívek többségénél, elsősorban a falvakban), másrészt a kor kihívásainak megfelelő evangelizációs szemlélet (a katolikusok alig több mint 10 %-ánál, főként a városokban). Evvel az eltéréssel összefüggésben lényeges különbségek adódnak a városi és a falusi plébániák között, úgy a hívek koreloszlását, mint szemléletét, valamint a közösségi élet konkrét megnyilvánulásait tekintve.

Elterjedt az ún. „konzervatív pasztorális szemlélet”: sokhelyütt ma is olyan pasztorális gyakorlat folyik, amely bármilyen egyházi tevékenység szinte kizárólagos címzettjeinek a gyakorló keresztényeket tartja, figyelmen kívül hagyva a hit iránt érdeklődőket, vagy a nem vallásosokat.

Ennek velejárója, hogy a közösségi élethez tartozó tevékenységek – sokszor kizárólagos – főszereplője maga a lelkipásztor, illetve hogy a közösségek tevékenységei között a liturgikus eseményekhez képest az egyéb, az egyház küldetésének éppoly fontos részét képező feladatok (a szolgáló szeretet szervezett, közösségi gyakorlása; a közösségépítés; az örömhír továbbadása úgy az egyház tagjai között, mint az egyházhoz nem tartozók felé stb.) részint, vagy teljesen háttérbe szorulnak.

Az országban sokhelyütt kifejezetten nyomasztó a paphiány. Lelkipásztoraink számos plébániai közösséghez nagyon ritkán jutnak el, és ha ott is vannak, kevés idejük marad – ha marad egyáltalán – a világiakkal történő személyes foglalkozásra, kapcsolattartásra.

Általános jelenség a világi hívek passzivitása a közösségi élet területén. Az egyéni és közösségi karizmáik kamatoztatásának hiányáról van szó. Országos viszonylatban a hívek alig néhány százaléka tevékeny.

Sokaknál komoly keresztény identitászavar figyelhető meg, mely értékzavarban (pl. a tényleges fogyasztói szemlélet élésében), „szokáskereszténységben”, a tanúságtétel háttér-

---

⁵ Ez természetesen avval jár, hogy közösségeink főbb vonásait „kiszakítom” mindazon, a mai magyar helyzetet jellemző vonások, adottságok szövedékéből, amelyek együttes látása ad tisztább képet a jövőbeli feladatokról. Írásom e hiányosságát némileg pótolja, hogy a helyzet teljes leírásából adódó főbb pasztorális feladatok mindegyikét jelzem. A hazai pasztorális helyzet vonásainak lényegi összegzését az elmúlt két évtized témával kapcsolatos főbb irodalma alapján egy másik munkámban megtettem: KESZELI S., *Felnőttek katekézise*, Szeged, 2006, 5-18. o. in: http://www.theol.u-szeged.hu/konyvtar/keszeli/felnottek_katekezise.pdf.

Jelen tanulmányomban e vonások összegzéséhez figyelembe vettem még a már említett egyházmegyei zsinati dokumentumokat is: *Esztergom-Budapesti Főegyházmegye Zsinati Könyve*, különös tekintettel 3304, 3317, 3318; *Az Egri Főegyházmegye Zsinati Könyve*, 11.2.; *A Kalocsa-Kecskeméti Főegyházmegye Szinódusának Munkadokumentuma*, 19-20. o.; *A Szeged-Csanádi Egyházmegyei Zsinat Könyve*, 598-604. pont; *A Pécsi Egyházmegye Zsinata 1998*, 85-95. o.

beszorulásában stb. mutatkozik meg. Ennek a jelenségnek része, hogy a keresztény közösségek tagjainak létszáma sokhelyütt drasztikusan csökkent az elmúlt évtizedekben.

A személyközi kapcsolatok meglazulása, mint a magyar társadalomban általános jelenség az egyházon belül is megfigyelhető. Ugyanakkor sokak részéről komoly igény van az őszinte, hiteles kapcsolatokra és közösségi életre.

Plébániai közösségeink és tagjaik sok esetben kimondottan missziós közegben élnek, amely sok hívő számára komoly kihívást jelent hitük megőrzésében, illetve a róla történő hiteles tanúságtételben úgy a kortársak, mint a felnővekvő, új – a kereszténységgel egyre nagyobb létszámban kapcsolatban-nem-lévő – generációk tagjai felé.

Az említett jelenségek mellett természetesen számos pozitív közösségi példa létezik hazánkban, de ezek sem mentesek e kihívások hatásaitól.

Ezek a főbb jelenségek – a társadalom, és benne az egyház életének más területeit jellemző sajátosságokkal együtt – vezettek el oda, hogy az elmúlt években sokak közös reflexiójaként megfogalmazódtak a magyar egyház előtt álló legfontosabb feladatok, amelyek megvalósítására összpontosítva várható, hogy lassan, de egyértelműen a jelenlegi helyzet kedvező irányba mozdul el. Ezek a pasztorális prioritások az alábbiakban összegezhetőek:⁶

1. A zsinati egyházképpel összhangban lévő kisebb és tágabb közösségek építése.
2. A világi hívek képzése, hitüknek zsinati szellemű formálása és mélyítése, karizmáinak tudatosítása és kamatoztatása az egyházi közösségek és a társadalom épüléséért.
3. A nem hívők felé irányuló *evangelizációs tevékenység* mind a kultúra és a társadalmi élet nagy színtereinek, mind pedig a személyes megszólítás szintjén.

Ez a három, egymást szorosan kiegészítő, feltételező, egymás fejlődését kölcsönösen előmozdító „csapásirány” megmutatja számunkra egyházunk fejlődésének szükséges és indokolt irányát. A gyakorlati kérdés az előrehaladással kapcsolatban a „Hogyan?”, „Milyen konkrét úton/utakon keresztül?”. II. János Pál pápa szavaira hivatkozva már jeleztem, hogy egy kitüntetett út a katekézis.

---

6 Vö. FERENCZ Z. – KESZELI S. – KOVÁCS-KRASSÓI A., *A megtérést elősegítő tényezők a mai magyar fiatal- és felnőttkori megtérők életében*, in „Deliberationes”, 2008/1, 163–217. o. E tanulmányunkban szerzőtársaimmal együtt jelezzük azokat a legfontosabb írásokat, amelyek alapján ez a három pasztorális prioritás megfogalmazódott. Kimondottan a közösségek létrehozásával és fejlődésével kapcsolatban ld. még *Esztergom-Budapesti Főegyházmegye Zsinati Könyve* 3324. pont; *A Kalocsa-Kecskeméti Főegyházmegye Szinódusának Munkadokumentuma*, 20–24. o.; *A Pécsi Egyházmegye Zsinata* 1998, 85–97. o.; *A Szeged-Csanádi Egyházmegyei Zsinat Könyve*, 605–622. pont; *Az Egri Főegyházmegye Zsinati Könyve*, 11.3.

2. MIÉRT ÉPPEN A KATEKÉZISEN KERESZTÜL?

Mindhárom imént említett pasztorális feladatkör elsősorban a felnőtt keresztény emberek személyisége egészének (szemléletének, tudásának és cselekvőképességének) formálódásával függ össze. Hiszen akkor várhatjuk, hogy közösségeink élete felvirágozik, ha a benne leginkább szerepet vállalni tudó felnőtteknek fontos lesz a közösségi élet, azaz motiváltak lesznek tenni érte, szolgálni benne; ha képesek lesznek testvéri módon együtt lenni és szolgálni lelkipásztoraikkal és egymással; ha tisztában vannak avval, milyen lehetőségek rejlenek a közösségi életben maguk és gyermekeik számára; ha világos lesz számukra, hogyan fakad keresztségi hivatásukból a közösségben betöltendő küldetésük; ha felismerik és kamatoztatják személyes karizmáikat a közösség javára stb. Továbbá a világiak zsinati szellemű, a mai kor kihívásainak megfelelő, evangelizáló és evangelizációra felkészítő képzése, valamint karizmáik kibontakoztatása egyértelműen azt jelenti, hogy sikerül elősegíteni azt, hogy a felnőtt korosztályban átalakuljon a kicsivel följebb jelzett konzervatív pasztorális és népegyházi szemlélet, és az ennek megfelelő gyakorlat, valamint az egyház életében megszokott passzivitás, a társadalomban megélt identitászavar: egy a keresztségi hivatás tudatos és tevékeny föl vállalásában megmutatkozó életszemléletté.⁷ Harmadrészt akkor várható, hogy közösségeink és tagjaik tudatosan, akarva válnak szóval és tettel, életmóddal tanúságtevő emberekké, ha a sokakban meglévő, a missziós kihívásokkal kapcsolatosan említett tanácstalanság, félelem, és az evvel összefüggő keresztény identitászavar „begyógyul”. Magától értetődő, hogy az ilyen mértékű szemlélet- és életgyakorlat-váltáshoz jelentős időre (általában évekre) van szükség, különösen a felnőtt korosztálynál, és egy olyan folyamatra, amely ezt képes előmozdítani.

Mindebből adódik, hogy az egyház minden olyan tevékenysége, amely a hívő ember és közösség krisztusi formálódását segíti elő a teljesebb – egyház által értelmezett és megfogalmazott – kibontakozása felé, hozzájárul az említett pasztorális feladatok megvalósításához.

Az egyház küldetésében a – mai kor kihívásainak megfelelő értelmezés szerinti – katekézis az, amely a legteljesebb módon valósíthatja meg a krisztusi modellnek megfelelő egyéni és közösségi formálódást az egyéb egyházi tevékenységekhez képest, mivel éppen ezt a célt szolgálja. Mindezek miatt a felnőttek katekézisének olyan mértékű, kitüntetett szerepe van a magyar egyház feladatainak megvalósítását illetően, amelyet semmilyen más egyházi feladat nem képes pótolni.⁸

⁷ Vö. LG 30-42

⁸ CAÑIZARES A., „La catechesi nella missione evangelizzatrice della Chiesa”, in: STENICO T. (Szerk.), *Evangelizzazione, catechesi, catechisti. Una nuova tappa per la Chiesa del Terzo Millennio*, Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano, 1999, 71-106. o. A felnőttek katekézisének nélkülözhetetlen voltát, ugyanakkor elsőbbségét, kitüntetett jelentőségét számos hivatalos dokumentum is hangsúlyozza: „A keresztény üzenet

3. KATEKÉZIS, AMILYENRE AZ EGYHÁZ MA HÍV

A katekézisen keresztüli közösségépítésnek, világiak képzésének és evangelizációra felkészítésnek egy kulcskérdése, hogy milyen katekézisére gondolunk, azaz: mit értünk katekézisének? Lélektanilag általában érvényes, hogy egy tevékenység neve hallatán alapvetően az jut eszünkbe, amilyen személyes tapasztalatunk evvel kapcsolatban van, és ennek megfelelő módon is viszonyulunk hozzá úgy érzelmileg, mint a döntéseink szintjén. A katekézisének tehát az lesz a döntő, amit mi magunk átélünk gyermekként vagy idősebb korunkban, illetve az, amit katekétaként, lelkipásztorként mi magunk is végzünk. Felnőttként általában személyes tapasztalataink alapján mérjük le egy állítás igazságértékét, valamint azt, hogy ha egy állítás egy lehetőséget jelez, annak mekkora józanságot és esélyt tulajdonítsunk.⁹

Emiatt tartom célszerűnek, hogy röviden jelezzem, milyen értelemben vett katekézisének van szó ebben a tanulmányban. Ennek tisztázása világosabbá teheti, miért beszélhetünk arról, hogy a katekézisének közösség-megújító lehetőségek vannak.

Ez a lényegi fogalomtisztázás a Tisztelt Olvasó számára is támpontokat nyújthat, hogy felülvizsgálja a katekézisének kapcsolatos eddigi tapasztalatait és elképzeléseit, valamint a neki tulajdonított lehetőségeket és a belé vetett bizalmat.¹⁰

---

elsődleges címzettjei a felnőttek, mert ők jobban fel tudják fogni a hit gazdagságát [...]. Ezért a felnőttek katekézisének a katekézisének csúcspontjának, és minden más katekézisének hivatkozási pontjának kell tekinteni.[...] A felnőttek katekézisének minden mást megelőző fontossága van.” MKD 41. o. „A felnőtt keresztény tud érettebbé válni a hitben, és az ő élete tudja megjeleníteni a keresztény értékeket a fiatalok, a keresztény közösség és az egész társadalom előtt. Továbbá ők az új nemzedék nevelői és katekétái.” - MKD 42. o. „Minden megkeresztelt embernek, mivel Istentől kapott arra meghívást, hogy elérkezzék a hit teljességére, szüksége s ezért joga is van a megfelelő katekézisére. Az Egyháznak feladata, hogy ezt a jogos igényt megfelelően kielégítse.” - KÁD 167; ChL 34. A felnőttek katekézisének kitüntetett jelentősége tehát abban gyökerezik, hogy a felnőtt képes legteljesebben magába építeni és életté váltani a krisztusi életmodellt, annak minden szintű (nevelési, családi, tágabb szociális, plébánia- és társadalomformáló stb.) következményével együtt. Ezért mondható, hogy a felnőttek katekézisének a többi korosztály katekézisének is viszonyítási pontja, mert effelé, a felnőtt keresztény lét megélése felé vezet a fiatalabb nemzedékek tagjait. - Ld. még KÁD 171; CT 24, 43; COINCAT 22, 25.

9 Vö. BINZ A. – SALZMANN S., *Formazione cristiana degli adulti. Riflessioni e strumenti*, Elle Di Ci, Leumann – Torino, 2001, 34. o.; OFFICE DE CATÉCHÈSE DU QUÉBEC – UNIVERSITÉ SAINT-PAUL (Szerk.), *Principes d'andragogie religieuse*, Novalis, Ottawa, 1981, 17-24. o.

10 A fogalom tisztázása során a katekézisének azon sajátosságait emelem ki, amelyek a jelen tanulmányban előkerülő katekézisé-javaslatok megértéséhez szükségesek és elegendők. A katekézisé természetével kapcsolatban bővebben ld. KESZELI S., *Alapvető kateketika. Bevezetés a katekézisé elméleti alapjaiba katekétáknak*, Szeged, SZHF [é.n.], letölthető: http://www.theol.u-szeged.hu/konyvtar/keszeli/alapveto_kateketika.pdf helyről.

3.1. A katekézis jelentése

A katekézissel kapcsolatos hivatalos dokumentumok alapján az alábbiak szerint adható meg a katekézis fogalma: *katekézis minden olyan szolgálat, amelyet az egyház végez Isten szavával (a kinyilatkoztatással) kapcsolatban, és amely a hívő egyén és közösség hitének elmélyítését és érését kívánja elősegíteni, a Jézus Krisztussal való mind teljesebb közösségbe, bensőséges, személyes kapcsolatba jutás érdekében, amely kapcsolat kifejeződik a krisztusi életforma tudatos gyakorlásában is.*¹¹

A meghatározás árnyaltabb értelmezése érdekében néhány elemét lényegre törően kiemelem, illetve kibontom. Egyrészt érintem a legfőbb elvi szempontokat, másrészt a katekézis gyakorlatával kapcsolatos fő módszertani alapeveket is.¹² A katekézis elvi szempontjai az alábbiak.

A katekézis az *Ige szolgálatának egyik módja*. Elsődlegesen Isten Szavának élő, megszólító, személyiséget és életet formáló eljutasát kívánja előmozdítani. Tehát többről van szó, mint az Istenről szóló igazságok közléséről, vagy megtanításáról. Az Isten szavával történő olyan találkozást jelenti, amely az életet alakítja. Ezért a katekézis kulcskérdése a módszer: hogyan segítsük elő az ilyen, személyiséget formáló találkozást.

A kinyilatkoztatás szolgálatának fontos alapelve az ú.n. *kettős hűség*: hűség Istenhez, és hűség az emberhez. Az Istenhez való hűség a kinyilatkoztatáshoz, és Isten velünk kapcsolatos pedagógiájához való hűséget jelenti (egyszerűen szólva: azt és úgy közvetítjük, ami Isten szándéka szerinti, vagyis igaz, az egyház által elfogadott legyen, amivel találkoznak a katekézis résztvevői; és olyan módon történjék, amely összhangban van Isten felénk mutatott pedagógiájával, Jézus pedagógiájával). Az emberhez való hűség azt jelenti, hogy a katekézis résztvevőit abból az állapotból vezetjük a teljesebb érettség felé, amiben vannak, és úgy, hogy az az ő valódi épülésüket szolgálja. A kettős hűség elvének mindkét eleme meghatározza a katekézis módszertani alapelveit.

A katekézis alapvetően *arra épít, hogy a benne résztvevők hisznek*: fontos számukra az Istennel való kapcsolat élése, és a benne történő mélyülés. Ez a hit lehet kezdeti, de lehet érettebb is. A katekézis feltételezi, hogy a benne résztvevők már meghozták az alapvető hitbeli döntésüket, és motiváltak a részvételre, tudatosan keresik és élik a kapcsolatot Istennel. Amennyiben ez a feltétel hiányzik, nincs értelme katekézisiről beszélni. Azok felé, akiknél még nincs meg a minimális hitbeli alap sem, az egyház az ún. első

11 Vö. ÁKD 21; KÁD 80-82; MKD 1.2.; RdC 37

12 Vö. MKD 1. és 10. rész; KÁD III. rész, 80-87; ALBERICH E., *La catechesi della Chiesa*, Elle Di Ci, Leumann – Torino, 1995, IX. fejt.; BISSOLI C., „Pedagogia di Dio”, in: GEVAERT J. (Szerk.), *Dizionario di Catechetica*, Elle Di Ci, Leumann – Torino, 1987, 493-494. o.; SORAVITO L., „La pedagogia di Dio fonte e modello della pedagogia catechistica”, in: , STENICO T. (Szerk.), *Evangelizzazione, catechesi, catechisti. Una nuova tappa per la Chiesa del Terzo Millennio*, Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano, 1999, 375-398. o.

evangelizációval, mint tevékenységgel fordul. Ennek céljai és módszerei is sokban eltérnek a katekéziséétől. (Ha mégis úgy tekintjük a résztvevőket, és úgy is foglalkozunk velük, mintha hívők lennének, könnyen megtapasztaljuk azt, hogy nem értünk szót, és a kölcsönös elvárások teljesületlensége miatt könnyen konfliktusba keveredünk.)

A katekézis *bevezet a keresztény életforma egészébe*, illetve segít tovább mélyülni benne: a közösségi és liturgikus életbe, a mások emberi felemelkedéséért végzett testvéri szeretet különböző módjaiba, valamint a tudatosan végzett tanúságtételbe. Vagyis azt szolgálja, hogy krisztusi módon, és Vele kapcsolatban tudjunk gondolkodni, érezni, dönteni és tenni az élet minden területén, és valóban minden területén.

A katekézis *középpontjában a személyes istenkapcsolat* alakulása áll, a kezdeti megterés érettebbé segítése. (Ez messze több és más, mint a tananyag elsajátítása, amelyben sokszor kimerül a katekézisünk, az ú.n. „ismeretcentrikus” katekézis¹³).

A katekézis módszertani alapelvei az elvi szempontok gyakorlati megvalósítását szolgálják. Ezek a következőkben összegezhetők.

Fokozatosság, azaz a katekézisen résztvevők lépésről-lépésre történő kísérése, abból a helyzetből kiindulva, amelyben vannak, és egyéni ritmusuk figyelembe vételével. Ez, és a következő alapelv gyökeres szakítást jelent avval az évszázadokig érvényben lévő – és a társadalmi helyzet miatt sokáig indokolt – szemlélettel, amely bizonyos (pl. életkori) kategóriák alapján uniformizálta a katekézist, vagyis figyelmen kívül hagyta, hogy a résztvevők esetleg nagyon eltérő emberi és hitbeli alapokkal rendelkeznek, értelmi képességeik tekintetében is mások lehetnek.¹⁴

Alkalmazkodás: ez az előzővel szorosan összefüggő alapelv a résztvevők emberi és hitbeli érettségének, fejlődési sajátosságainak, szociális, családi háttérének figyelembe vételére helyezi a hangsúlyt, hogy ezekre alapozva is konkretizáljuk a katekézis céljait, tartalmát, módszereit.

Tervszerűség: az előző kettőt összerendező alapelvről van szó, amely azt a célt szolgálja, hogy mind hosszabb, mind pedig rövidebb távon tudatosan és reálisan tudjuk vezetni a katekézis résztvevőit a fejlődés útján. Ez az elv vezetett el oda, hogy a katekézis konkrét megvalósítását elősegítő ún. kateketikai tervek is születtek az egyházban.¹⁵

Beilleszkedés a tágabb pasztorációba. A katekézis, amely a helyi egyházban történik, annak nem egy elszigetelt jelensége, mintha semmi köze sem, vagy pusztán egészen laza kapcsolódása lenne ahhoz, ami ott történik. A tervszerű katekézis a résztvevők olyan fejlődését segít elő, amely illeszkedik az egész (plébániai, egyházmegyei) közösség fejlődésének irányába. Mondhatjuk úgy is képszerűen, hogy a plébániai/egyházmegyei

13 Vö. LUKÁCS L., „Adalékok a lelkipásztori munka megújulásához”, 206-207. o.

14 Vö. ALBERICH E., *La catechesi della Chiesa*, Elle Di Ci, Leumann – Torino, 1995, 143-144. o.

15 Ezekkel kapcsolatos példákat ld. a tanulmány 4. pontjában.

közösség zarándokútjának – amely a teljesebb kibontakozás felé vezet – részesei a konkrét katekézis-csoportok, de úgy, hogy mindegyik a maga ösvényén halad, amely tehát egy irányba mutat a tágabb közösség haladási irányával. Ezt a fajta „együttes haladást” a kateketikai terv, és az ezt magába foglaló (plébániai és egyházmegyei) pasztorális terv összhangja biztosítja.¹⁶

Hittapasztalat biztosítása és alakítása. A katekézisben alapvető, hogy a benne résztvevő hívő lehetőleg előbb tegyen szert tapasztalatra az Istennel való élet elemeiről, és csak ezt kövesse a tapasztalatra történő reflexió, a hitismeretek szisztematikus, mindig az élettel kapcsolatba hozott (aktualizált) elsajátítása. Emiatt a katekézishez szorosan hozzátartozik minden olyan tevékenység (közösségi, liturgikus, szolgálattal összefüggő stb.), amelyen keresztül ez a hívő tapasztalat kialakulhat.

A katekézis az ember meglévő hittapasztalatát segíti fejlődni is: megteremti a lehetőséget arra, hogy a hívő a kinyilatkoztatáson keresztül találkozzon, szembesüljön az egyház hittapasztalatával, és ennek fényében alakítsa életét, szemléletét, hitét. Többről van tehát szó, mint a kinyilatkoztatásnak (különösen annak dokumentált formáinak, úgymint a Szentírás, katekizmusok stb.) tényszerű megismertetéséről. A cél a mélyükön húzódó istenkapcsolatra, hívő hozzáállásra – mint mércére – történő rávilágítás, és az evvel való szembesülés avégett, hogy az ember ehhez igazíthassa saját hitét. Mindez tehát a személyes hitfejlődést, a továbblépés irányának felismerését, és az arra történő haladást szolgálja.¹⁷ Az egyház – kinyilatkoztatásban föltáruló – hittapasztalata tehát a katekézis lényeges viszonyítási pontja.

Sokszínű kommunikáció: Jézus pedagógiájának mintájára (aki szavai mellett, gesztusaival, tetteivel, csendjeivel, emberekhez való viszonyával stb., egyszóval, mindavval, aki és ami volt, közölte Isten hozzánk való viszonyát) a katekézis is kiaknázza a közlés változatos formáiban rejlő lehetőségeket: az ikonikus, audio-vizuális, gesztusnyelv adta lehetőségeket éppúgy mint a szóbeli közlés különböző módjait. Alapvetően érvényes, hogy a katekézisben előnyben érdemes részesíteni a szimbolikus (evokatív) nyelvezetet (Jézus mintájára, aki sokszor beszélt képekben, példabeszédekben, sokszor használt önmagukon túlmutató gesztusokat, hasonlatokat, metaforákat stb.), mert ez a vallási tapasztalat közlésének sajátos útja, nem pedig az érvelő, kifejtő nyelvezet.

Tevékeny részvétel. A katekézis helyet ad annak az alapvető emberi igénynek, hogy nem akar passzív szemlélője lenni az őt érintő tevékenységeknek, hanem aktívan ki akarja belőlük venni a részét. Ezért minden résztvevő tevékenyen, kreatív módon és fele-

16 Vö. pl. MKD 1.2. A pasztorális terv fogalmára később még visszatérek.

17 Vö. ALBERICH E., *La catechesi oggi. Manuale di catechetica fondamentale*, Elle Di Ci, Leumann-Torino, 2001, 116-118. o.

lősséggel vesz részt a katekézis folyamatában, amelyben így tulajdonképpen nincsenek „címzettek”, mert mindenki hozzájárul saját és a többiek hitének elmélyítéséhez.

Személyes kapcsolatok. A mai kor kihívásainak megfelelő katekézisben nagy hangsúly van a katekéta és a katekézis csoport tagjai közötti személyes kapcsolat minőségén, valamint a katekéta személyén. Ha a katekéta élete vonzó és személye hiteles, és ha testvéri kapcsolatot él a rábízottakkal, valamint ennek élésére vezeti őket egymás között is, az evangéliumi értékek könnyebben beépülnek a katekézis résztvevőibe.

(*Kis- és nagy*)*közösségi jelleg:* a katekézis alapvetően közösségben történik és a közösség megélésére, az abban való tevékeny szerepvállalásra vezet. Ez vonatkozik mind a közvetlen katekézis-csoportra („kisközösség”), és a plébániai közösségre is.

Ha visszatekintünk a katekézis imént említett sajátosságaira, valamint a hazai főbb pasztorális feladatokra, világosan kitűnik, hogy az a katekézis, amelynek megvalósítására az egyház ma hív, már céljaiból és jellegéből adódóan is számos olyan kihívás megoldásának kulcsa, amelyek ezekkel a fő feladatokkal összefüggnek.

3.2. *Katekézis és közösség-, egyházépítés*

Jelen tanulmányomban a figyelmet elsősorban arra fordítom, hogyan járulhat hozzá a katekézis a közösségi szintű megújuláshoz. A katekézis céljaiból és természetéből adódóan erre a kérdésre alapvetően több, egymással összefüggő válasz is adható.¹⁸

A katekézis – csoportos, kisközösségi jellegénél fogva – a *közösségi egyház megta-
pasztalásának* egyik alapvető *helye:* benne a résztvevők megélik az egyházhoz tartozás élményét, hiszen egy olyan közösségnek tagjai, amely törekszik a krisztusi modell szerinti testvéri kapcsolatok megélésére (koinonia), mások és egymás szolgálatára (diakonia), a tanúságtételre (martyria), és Isten ajándékainak megünneplésére (liturgia).

A *katekézis* egyik kitüntetett feladata a *közösségi életre nevelés*, amely magában foglalja az alapvető társas erények kibontakoztatását ugyanúgy, mint a személyes karizmák felismertetését és kamatoztatását az egyházi közösség és a tágabb társadalom javára. Ez természetesen feltételezi azt, hogy a katekézis folyamata tudatosan átgondolt és célirányos legyen: a keresztyén ember- és közösségképet, mint viszonyítási pontokat szem előtt tartó kateketikai terveknek megfelelően történjen, amelyek garantálhatják, hogy a katekézis minden lényeges keresztyén személyiségvonás fokozatos kialakulását és fejlődését előmozdítsa.

A katekézis az *egyház* és közösségei evangéliumi szellemű *megújulásának* egyik alapvető *tényezője.* A katekézis azon vonásából adódóan, hogy a benne résztvevőket találkoztatja és szembesíti a kinyilatkoztatásból kirajzolódó hittel, életszemlélettel és gyakorlattal,

18 Vö. KÁD 86; MKD 1.8.; ALBERICH E., *La catechesi della Chiesa*, 138-143. o.

arra készíti a keresztyény közösséget, hogy ennek a találkozásnak köszönhetően mindig visszatérjen az evangélium szelleméhez és gyakorlatához. Ebből adódóan a katekézis az egyház folyamatos megújulásának, állandó megtisztulásának mozgatórugója.

4. A KATEKÉZISEN KERESZTÜLI KÖZÖSSÉGI MEGÚJULÁS TÖBBFÉLE ÚTJA – A KRISZTUSHÍVŐK MOTIVÁLTSÁGÁTÓL FÜGGŐEN

A katekézisen belüli közösségi életre és elköteleződésre nevelés tehát feltételezi egyrészt a fokozatosságot, másrészt az alkalmazkodást, illetve a tervszerűséget, egyszerűen azt, hogy egy világos elképzelésünk legyen arról, milyen úton/folyamaton vezetjük végig a konkrét katekézis résztvevőit.

Ezen utak bemutatásához, és a velük kapcsolatos javaslatok megfogalmazásához kiindulópontként a plébániai közösségeink híveinek különféle, a katekézisen történő részvételre vonatkozó motiváltságát választom. Motiváltság alatt itt azt értem, hogy a katekézisbe történő bekapcsolódás – mint lehetőség – alapvetően érdekli-e az embert, fontos-e számára, nyitottan áll-e hozzá, lát-e benne lehetőséget személyes céljai elérését illetően (pl. jó családapa, családjánya, nevelő, munkatárs, plébániai szolgálattevő stb. lehessen; hogy Istennel, az evangéliummal összhangban tudja élni mindennapjait stb.), és ha igen, mire vonatkozik ez a nyitottság.¹⁹

A közösségi megújulást szolgáló katekézisben a potenciális résztvevők motiváltsága (és motiválhatósága) kulcskérdés. Ugyanis bármiféle megújulást szolgáló katekézisnek akkor van értelme, ha van, aki részt vesz benne – és az vesz részt benne (akár egyikben, akár másikban), aki kellően motivált rá.

Közösségeink ebben a tekintetben – azaz tagjainak katekézissel kapcsolatos motiváltságát tekintve – általában sokszínűek. A motiváltság és a motiválhatóság csoportosításának többféle megközelítése létezik. Itt egy a témánk szempontjából megfogalmazott, lehetséges – a mások által leírtakkal összhangban lévő – csoportosítást hozok, amely a különböző, közösség megújítását lehetővé tevő katekézis-formákhoz való viszony alapján kategorizálja a híveket.²⁰ Teszem ezt annak a tudatában, hogy a kategóriák közötti határok nem élesek: adódhat olyan helyzet, hogy ugyanazon személy több, itt előkerülő

19 Vö. ZRINSZKY L., *A felnőttképzés tudománya. Bevezetés az andragógiába*, Okker Oktatási Iroda, [h.n.], [é.n.], 31-32. o. A Szerző beszél az általános (habitualis), valamint az aktuális motivációról. Az első az általában érvényes, emberben meglévő érdeklődés, nyitottság valami iránt, a második az adott helyzetre, pillanatnyilag jellemző érdeklődés. Tanulmányomban az első értelemben vett motiváció alapján csoportosítom a lehetőségeket.

20 A katekéziszre vonatkozó motiváltság kategóriáival kapcsolatban ld. pl. DOBOS L., *Hittan – felnőtteknek. Egy andragógiailag megalapozott felnőttkatekézis körvonalai*, Lámpás Kiadó, Abaliget, 1999, 11-15. o.; ALBERICH E. – BINZ A., *Adulti e catechesi*, Elle Di Ci, Leumann – Torino, 1993, 49. o.; SORAVITO L., *La catechesi degli adulti. Orientamenti e proposte*, Elle Di Ci, Leumann – Torino, 1998, 68-70. o.

kategóriába is be tudná sorolni magát. Ezzel a csoportosítással egyben már jelzem azt is, milyen, a közösség-megújítás lehetőségét magukban hordozó katekézis-típusokra fogok részletesebben kitérni.

Vannak, akik motiváltak, vagy motiválhatóak

1. a *katekumenátuson* történő részvételre;
2. olyan *felnöttek* katekézisébe való bekapcsolódásra, amely az *életállapotukhoz* tartozó *szerepek* teljesebb betöltésében segíti őket (pl. mint szülő, házastárs, keresztszülő stb.)
3. olyan katekézisre, amely kifejezetten a *plébániai közösség megújítására*, és evvel együtt a *mélyebb és/vagy tudatosabb lelki élet* élésére helyezi a hangsúlyt;
4. a *közösség liturgikus alkalmain* való részvételre, és az ezekhez szorosan *kapcsolódó* esetleges *egyéb, kateketikai jellegű programokra*.
5. kategóriaként pedig azokat jelzem, akik e négy lehetőség egyikére sem motiváltak, vagy motiválhatóak. Az ő helyzetükre is ki fogok térni.

A következőkben ezt a négy kateketikai lehetőséget részletezem, kiemelve a bennük rejlő közösségmegújítási lehetőségeket, és bemutatva felépítésük főbb sajátosságait. Mindebben a gyakorlati megközelítésre törekszem.

4.1. A katekumenátus és a részét képező katekézis, mint közösségmegújító folyamat

Az őskeresztény egyház kereszténységbe beavató, több éves készületet jelentő folyamatát a katolikus egyház 1972-ben hivatalosan is visszaállította megújított formában a gyakorlatába, mint olyan utat, amely a mai társadalmi, kulturális, vallási és ideológiai helyzetben alkalmas arra, hogy a kereszténnyé válni kívánókat bevezesse a tudatos, istentapasztalatban gyökerező, és abban folyamatosan elmélyülő, tanúságtévő keresztény életbe.²¹

A katekumenátus a keresztény életbe bevezető folyamat, melynek alappillére a benne történő katekézis. Ugyanakkor a katekumenátus több a katekéziséknél, hiszen a keresztény élet teljességébe, az egyház életének minden elemébe bevezet: a közösségi életbe éppúgy, mint a liturgikus ünnepelésbe, a szolgálatba és a tanúságtételbe.

---

²¹ Tanulmányomban nem célokom, hogy bemutassam a katekumenátus folyamatát. Leírásával és bevezetésével kapcsolatban magyar nyelven is rendelkezésre áll több írás. A katekumenátussal kapcsolatban részletesebben ld. MKPK-OLT, *Felnöttek beavatása a keresztény életbe. Felnöttek katekumenátusa*, [k.n.], Budapest, 1999.; FOGASSY J., *A katekumenátus kézikönyve*, Szent István Társulat, Budapest, 2005.; *Mit kezdünk a katekumenátussal?*, Távlatok melléklet, 1999. Karácsony, különszám; FONTANA A., „A katekumenátus ma”, in: SZŐKE J. (Szerk.), *Hittant – de hogyan?*, Don Bosco Kiadó, Budapest, 1998, 283-325. o.; FONTANA A., *A katekumenátus útja felnöttekkel*, Don Bosco Kiadó, Budapest, 2003.; *A katekumenek vezetése*, Don Bosco Kiadó, Budapest, 2003.

Alapvetően azok vesznek részt rajta, akik tudatos döntés alapján kívánnak keresztényként élni, ezért résztvevői elsősorban felnőttek és fiatalok. Ez a több éven keresztül tartó, négy, egymásra épülő szakaszból álló út számos vonatkozásban is kapcsolatba hozható a közösségi megújulással.²²

Egyrészt a katekumenátus akkor „működik”, ha egy olyan plébánia kereteibe illeszkedik, ahol a közösség tagjai (vagy legalábbis közülük néhányan) biztosítják a katekumenátus résztvevői számára szükséges hátteret: a példaadást, a testvéri odafordulást, a személyes törődést, az együtt-ünneplést stb., egyszóval a befogadó közeget. Ez ideális esetben az egész plébániai közösség mozgósítását jelenti, de minden esetben szükséges legalább egy néhány főből álló csoport, amely ezt a befogadó, kísérő, tanúságtevő szerepet betölti. A közösségen belül azonban differenciált szerepek betöltésére is szükség van: a hit útján elindult embert kísérő „kezesekre”, a keresztszülőkre, a katekétára, valamint az egyházmegye püspökére, és az illetékes plébánosra.²³

Másrészt az imént elmondottakkal szoros kapcsolatban áll az, amit – sok hazai plébániai közösség tapasztalatát megfogalmazva – az 1999-es MKPK Országos Liturgikus Tanácsának dokumentuma fogalmaz meg, amikor azt írja:

„A katekumenátus [...] nagy közösségteremtő erő lehet. Hiszen ha mindenki mellé, aki beavató szentséget kér, kezeseket állítunk, ez nagymértékben építheti a közösséget.

Ugyanígy a katekumenátus liturgiái elevenebbé tehetik a közösség életét. A szentségre készülőök is örömmel fogják tapasztalni a közösséghez tartozást, a plébánia tagjai pedig átélik, hogy ezekért a jelöltekért ők is felelősek.”²⁴

Mindezek a szempontok már jelzik, hogy bár a katekumenátus alapvetően azoknak az útja, akik a hit iránt érdeklődnek és el kívánnak köteleződni a keresztény életforma mellett, mások számára is nyitott. Valóban, a katekumenátust azok is végigjárják, formálódnak általa, akik motiváltak (vagy motiválhatóak) arra a plébániai közösségből, hogy kezesek legyenek, keresztszülőként vállaljanak szerepet, katekétaként szolgáljanak, vagy hivataluknál fogva kapcsolódjanak bele (plébános, püspök), nem utolsó sorban pedig azok, akik a szentségek vételére készülöket az ú.n. befogadó csoport tagjaiként közvetlenül kísérik.²⁵ Mellettük a katekumenátus nyitott mindazok számára is, akik szeretnék, ha a keresztény beavatásuk teljes lenne (azaz meg vannak keresztelve, de nem voltak még elsőáldozók, és/vagy bérmálkozóok), valamint azok számára is, akik ugyan részesültek

22 Vö. KÁD 88-91

23 Vö. MKPK-OLT, *Felnőttek beavatása a keresztény életbe*, 7-13

24 Vö. *I.m.*, 56

25 Vö. FOGASSY J., *I.m.*, 72-76., 159-166. o.; TOMKA F., *Hogyan kezdjük el a katekumenátust?* in „Távlatok” melléklete, *Mit kezdünk a katekumenátussal?*, Különszám, 1999, Karácsony, 30-69. o.

valamikor a beavató szentségekben, de rövidebb-hosszabb ideig eltávolodtak a hittől, és szeretnék azt újraalapozni, megújítani.²⁶

Harmadrészt a katekumenátus és a közösségi megújulás közötti szoros összefüggés abban is fennáll, hogy a katekumenátuson belüli katekézis éppúgy, mint az egész folyamat a közösségi életbe illeszkedést is szolgálja (a társas erények fejlesztésén, az egyház, mint közösség megismertetésén, az egyéni karizmák ápolásán és kamatoztatásán stb. keresztül), és mint ilyen, természeténél fogva a közösség megújításához vezet.²⁷

Összegezve tehát elmondható, hogy bár a katekumenátus elsődlegesen nem a közösségi élet megújítására létrejött katekézis-forma, mégis, annak köszönhetően, hogy sokféle motivációval rendelkező ember igényére képes pozitív választ adni, és hogy jellegéből adódóan is a közösség életébe vezet be, a plébániai szintű közösségi megújulás kiindulópontja lehet. Mindezen, és egyéb pasztorális szempontok miatt ez az út, amelyben a magyar egyházban is többen a közösségi megújulás kivitelezhető lehetőségét látják.²⁸

4.2. Az életállapotbeli szerepek tudatosabb megélését elősegítő katekézis-formák, mint közösség-megújító tényezők

A világegyházban több olyan katekézis-kezdményezés is létezik, amelynek résztvevői olyan felnőttek, akik valamely életállapotukból adódó szerepük evangéliumibb megélésére törekednek, vagy erre kapnak meghívást. Elsőként ezek közös vonásait említem, majd egy sikeres példa fő elemeit összegzem.

4.2.1. Általános vonások

Ezek a katekézisek arra a – felnőttképzésben közismert, motivációval kapcsolatos – alapelvre építenek, hogy ha a felnőtt életében különböző kihívásokkal, problémákkal, konfliktusokkal találkozunk, természetes módon felmerül benne az igény a megoldások, új szempontok keresésére, az új élethelyzet megkívánta új benső egyensúly megtalálására,

26 Vö. MKPK-OLT, *Felnőttek beavatása a keresztény életbe*, 41-43. A világegyházban több olyan kateketikai kezdeményezés is született, amelyek kifejezetten a hithez visszatérők istenkapcsolatának megújítását, a keresztény életbe történő újra-bevezetését tűzi ki legfőbb céljául. Ezeket szokás „re-iniciációs” katekézis-formáknak is nevezni. Jellegüket a katekumenátus folyamata ihlette, de mivel alapvetően más a célcsoportjuk, mint a katekumenátusnak, ezért felépítésük, és konkrét részleteik is bizonyos mértékben eltérnek tőle. Vö. SORAVITO L., *La catechesi degli adulti*, 148-150. o.; ALBERICH E. – BINZ A., *Forme e modelli di catechesi con gli adulti*, 39-55. o.; PAGANELLI R., *Formare alla fede adulta. Indicazioni per un cammino*, EDB, Bologna, 1996, 53-56. o. Az MKPK említett dokumentuma ezen célcsoport számára nem javasol külön katekézist, hanem a katekumenátuson történő részvételt.

27 Vö. FOGASSY J., *A I.m.*, 33-35. o.

28 Vö. BRÜCKNER Á. E. – TOMKA F., *Lelkipásztori tervezés és keresztségi lelkipásztorkodás*, in „Távlatok” (1992) 5, 33-41. o.

egyszóval a formálódásra; nyitottabbá válik mindannak befogadására, ami az ő élethelyzetének megértését és kielégítőbb megélését segíteni tudja.²⁹

Ennek megfelelően ez lehet pl. jegyesek katekézise; fiatal házások katekézise; szülők katekézise, akik gyermekeik számára kérik valamely beavató szentséget; azon szülők katekézise, akik gyermekeiket keresztény módon kívánják nevelni; olyan felnőttek kifejezetten kateketikai jellegű képzése, akik valamilyen közösségi szolgálatra készülnek stb.

Ezen – célcsoportjukat, és a résztvevők motivációját tekintve változatos – katekézistípusok közösségmegújító ereje több vonásuknak is köszönhető. Ezek mindegyike a katekézis megújult szemléletébe illeszkedik (amelynek elvi szempontjait, és fő módszertani alapelveit a 3.1. pontban jeleztem), amely, a fentebb írtaknak megfelelően, eleve magában hordozza a közösségépítés képességét. Ezen sajátosságok közül kiemelkedik a tervszerűség: a közösségmegújító hatás annak a tervszerűen átgondolt, fokozatos fejlődést lehetővé tevő folyamatnak jelentős mértékben köszönhető, amelyen végighaladnak a benne résztvevők. Ez az út általában a hit újraalapozásától, újratudatosításától a hitben történő (újra)gyökerezésen át a közösségben és a társadalomban történő tudatos elköteleződésig vezet a résztvevőket, és ami lényeges: azon motiváció oldaláról megközelítve ezt az utat, amely miatt a felnőtt részt vesz a katekézisen (tehát a szülői, házastársi stb. szerepének megfelelően), így a katekézis tartalma is tükrözi a résztvevők motiváltságát: pl. a hit alapvető kérdései a szülői, házastársi stb. szerepekkel kapcsolatban kerülnek elő. Ezen (hitmegújító és elköteleződésre vezető) jellegük miatt is modhatóak ezek a katekézisek katekumenátusi ihletettségeknek.³⁰

4.2.2. Egy konkrét példa: a chilei „Catequesis familiar” [Családi katekézis] – katekézis a beavató szentségek vételére készülő gyermekek és szüleik számára.³¹

A chilei „Catequesis familiar” egy nemzeti szinten született és működő kateketikai modell, amely indulása óta nemzetközi ismertségre és elismerésre tett szert, és amely sokhelyütt inspirálólag hatott hasonló, országos, egyházmegyei vagy plébániai kezdeményezések kialakítására.

A '70-es évek elején a chilei püspökök úgy határoztak, hogy az elsőáldozásra történő felkészítés ideje két év lesz, és hogy a gyermekek elsőszámú katekétái maguk a szülők legyenek. Ennek következtében egy döntő fordulat következett be a gyermekek szentségi felkészítésében: a katekézisben a hangsúly a szülők katekézésére esett.

29 Vö. BINZ A. – SALZMANN S., *Formazione cristiana degli adulti. Riflessioni e strumenti*, Elle Di Ci, Leumann – Torino, 2001, 35-36. o.; DOBOS L., *I.m.*, 27-28. o.

30 Vö. ROCCHETTA C., «Fare» i cristiani oggi. *Il Rito dell'Iniziazione Cristiana degli Adulti forma tipica per il rinnovamento delle nostre comunità*, EDB, Bologna, 2001, 111-135, 152-160, 170-177. o.

31 Leírásomban ALBERICH E. – BINZ A., *Forme e modelli di catechesi con gli adulti*, Elle Di Ci, Leumann – Torino, 1995, 97-101. o. összefoglalását követem.

A gyermekek szentségi felkészítésében érdekelt családok – szülők és gyermekek egyaránt – részt vesznek egy komoly felkészítési folyamaton, katekézisen. Ennek részeként a szülők kisebb – keresztény házaspárok által vezetett – csoportokat alkotnak, és egy kétéves katekézis keretében a következő *fő célkitűzések*nek megfelelően haladnak hitük mélyítésében: a) felfedezik a keresztény örömhírt, hogy hitüket (újra)alapozzák (megtérés); b) (a szülői csoportok) beépülnek a plébániai közösségbe, c) a felnőttek szerepet vállalnak a plébánia életében; d) a szülők és a fiatalok elkötelezetten vesznek részt a tágabb társadalmi életben. Egy átfogó katekézistről van tehát itt is szó, amely a teljes életmód- és szemléletváltástól a Krisztus ügyéért való elköteleződésig kívánja vezetni a résztvevőket.

A célok megvalósítása *két nagy szakaszban* történik: az elsőben a hangsúly a családi közösség megújításán van a krisztusi életmód egyre teljesebb felvételén keresztül; a másodikban a felnőttek egyházi és társadalmi elköteleződésére irányítják a figyelmet, hogy az evangéliumi szellemnek megfelelően, azt képviselve legyenek jelen az egyházban és a tágabb társadalmi közegben.

Tartalmi szempontból a két szakasz a következő vázlat szerint tagolódik:

1. szakasz: a) A hangsúly elsőként a motiváláson, valamint az érdekelték közötti – a szülő-szülő, valamint a szülő-gyermekek közötti – kapcsolat megjobbításán van. Ezt a részt egy liturgikus ünneplés zárja le, amiben a szülőknek ünnepélyes keretek között átadják az Újszövetséget. b) A középpontban Jézus Krisztus személye, tanítása áll, életének, halálának és feltámadásának értelme az ember életében. c) A figyelem arra irányul, hogy a résztvevők kifejezzék, elmondják egymásnak: mire hívja őket életükben a hirdett evangélium. Ez a rész a bűnbocsánat szentségéhez való járulással, ennek megünneplésével zárul.

2. szakasz: a) Az előző évi közös út, munka áttekintése. Az újratálkozás megünneplése. b) A figyelem az egyház közösségi dimenziójára irányul: „Melyek a főbb jellemzői ennek a közösségnek?”; „Hogyan tudjuk mindezt megtapasztalni?” Az egymással való kiengesztelődés megünneplése. c) A közösségi élet elmélyítése a közös szentírásolvasásban, imádságban és eukarisztikus ünneplésben. Közösségi agapé. d) A figyelem középpontjában annak a felismerésnek az elmélyítése áll, miszerint a testvéri szeretet gyakorlása a közösségi élet követelménye. Annak megünneplése, hogy az egyház kifelé is nyitott közösség. e) A különféle egyházi és társadalmi szolgálatok, karizmák megismerése, és a személyes karizma felfedezése. A személyes hivatás megünneplése.

A csoportok alakulását, illetve a katekézis-foglalkozások menetét illetően a következők jellemzik ezt a katekézist. Első lépésben – miután a szülők kérték gyermekeik számára a szentségi felkészítést – az egész kétéves időszak bemutatása, valamint a szülők motiválása történik, hogy szívügyükké váljon gyermekeik vallásos nevelése.

Ezt követően a szülők származási hely és egyéb gyakorlati szempontok alapján kb. 12 fős csoportokat alkotnak. Esetenként külön csoportba kerülnek azok a szülők, akik sajátos helyzetben vannak, pl. leányanyák, özvegyek, elváltak stb.

A csoportos foglalkozások menete – melyek hetente vannak – általában a következő: a gyermekekkel végzett otthoni katekézis, munka kiértékelése; az aktuális téma bemutatása; beszélgetés egy életből vett, az adott témával kapcsolatos esetről; erre történő reflexió a Szentírás egy megfelelő szakaszának fényében; gyakorlati útmutatások a gyerekekkel való otthoni katekézishez; imádság; záró reflexió, a foglalkozás értékelése.

A két foglalkozás közötti egy hétben a szülők feladata, hogy a csoportos találkozáson átbeszélte és átímádkozott témán „dolgozzanak” a gyerekekkel, de nem kimondottan az iskolai tanítás mintájára, hanem inkább a tanúságtétel szintjén, hogy az egész család megtapasztalja a szóbanforgó keresztény igazságot.

Hetente egy alkalommal – nemritkán vasárnap – a szülők katekézise mellett a gyerekek is – fiatal segítők vezetése mellett – találkoznak, és tapasztalatot cserélnek mindarról, amit előző héten otthon láttak, tanultak, tapasztaltak szüleiktől, majd mindezt meg is ünneplik. Ezek az összejövetelek lehetőséget adnak a gyerekeknek, hogy az otthon átélteket kreatív módon – a témának megfelelően pl. pantomimjátékkal, színdarabbal, szóbeli hálaadó imádsággal, csoportos munkában, beszélgetésben stb. – kifejezzék.

Mind az öt fő szakasz végén – a följebb említettek szerint – sajátos ünnepi alkalmakra jönnek össze a szülők, esetenként a gyerekekkel együtt. Ezeknek célja, hogy közösségileg megünnepeljék az előző szakaszban megtapasztaltakat.

A kétéves katekézisben fontos szerepet tulajdonítanak az átfogó kiértékelésnek – az addigi katekézis minden lépésére, tartalmi és módszertani elemeire vonatkozóan egyaránt –, ami általában két-három alkalommal történik meg évenként.

A kétéves katekézis végén a szülői kiscsoportok plébániai bázisközösségeket alkotnak, a gyerekek pedig ifjúsági csoportokat, és ezeken belül mélyítik tovább közösségileg hitüket.

A chilei „családi katekézis” egyértelműen sok gyümölcsöt termelt: hitüket öntudatosan élő szülőket, a világi hivatások felvirágzását, a II. Vatikáni zsinatnak megfelelő egyházkép kialakulását, és annak megvalósítását a plébániai közösségekben stb. Mindemellett persze nem hiányoznak problémás oldalai sem.³²

* * *

---

³² Így pl. nem sikerül megszólítaniuk a népesség minden rétegét; gyakorlati nehézségek mutatkoznak a nem teljes értékű családokban történő katekézisben; gyakran felmerül problémaként, hogy tartalmi hiányosságok vannak a katekézis szisztematikusságában.

Látható, hogy a katekumenátushoz hasonlóan ezeknél a katekézis-típusoknál (és az említett példánál) is érvényes, hogy nem a közösség megújítása az alapvető céljuk, de jellegüknél és sajátos céljaiknál fogva annak kristályosodási pontjai lehetnek.

4.3. Kifejezetten a közösségi megújulást szolgáló katekézisek

Számos olyan kateketikai kezdeményezés is létezik a világegyházban, amelynek ki-mondott célja a közösségek, pontosabban a plébániák, mint közösségek megújítása. A benne résztvevők motivációja is evvel van összefüggésben, bár többféle is lehet: a hit elmélyítése és közösségi megélése; a hit megújítása és életté váltása; felkészülés a hit továbbadására (úgy a családban, mint a tágabb szociális közegben); mások szolgálata stb.

Első lépésként e katekézisek általános vonásait összegzem, majd – az előző ponthoz hasonlóan – egy konkrét modellt mutatok be.

4.3.1. Általános vonások

A plébániái élet megújulását célzó, sikeresnek mondható katekézisek főbb közös vonásai között az alábbiakat sorolhatjuk fel.³³

Ezek a katekézisek olyan megújulást mozdítanak elő, amely a *plébániái élet egészére* vonatkozik: az evangelizációra éppúgy, mint a katekézisre, liturgiára, karitatív munkára, közösségépítésre stb., egyszóval mind a négy egyházi alapfunkcióra; valamint a plébániához tartozó minden korosztály, személyi kategória plébánián belüli fejlődésére.

Olyan katekézisiről van szó, amely egy megújult, a zsinati szemléletben gyökerező egyházképet, és ebből eredő evangelizáló, *missziós szellemű pasztorális hozzáállást*³⁴ felté-

33 Vö. ALBERICH E. – BINZ A., *Forme e modelli di catechesi con gli adulti*, 182-184. o.; ALCEDO TERNERO A. M^a., „Adultos, Catequesis de”, in: PEDROSA V. – NAVARRO M^a. – LÁZARO R. – SASTRE J. (Szerk.), *Nuevo Diccionario de CATEQUETICA. Volumen I.*, San Pablo, Madrid, 1999, 120-134. o. ALCEDO TERNERO a mai körülmények közötti felnőttek katekézise minden formájával kapcsolatban alapvető kíváncsággal említi ezeket a vonásokat. Ez összhangban van a francia, német és quebeci püspökökkel, a mai kor kihívásainak megfelelő hitnevelés koncepcióját megfogalmazó megnyilatkozásaival is, ugyanúgy, mint a katekézis fogalmánál említettekkel (ld. jelen tanulmány 3.1. pontja). E megnyilatkozásokkal kapcsolatban ld. MARTÍNEZ D. – GONZÁLEZ P. – SABORIDO J. L., *Proponer la fe hoy. De lo heredado a lo propuesto*, Sal Terrae, Santander, 2005, 9-39. o. Ennek megfelelően az itt jelzett vonások többsége a jelen tanulmányban említett más felnőtt-katekézisekre is érvényes.

34 A zsinat szellemiségének megfelelő, evangelizáló pasztorális gyakorlat főbb sajátosságait, és az ezekkel kapcsolatos legfontosabb feladatokat ALBERICH E. az egyház hivatalos megnyilatkozásai, és az ezekre vonatkozó teológiai reflexiók alapján – átfogó, minden részletre kiterjedő és gyakorlatias összegzésében – az alábbiakban jelöli meg: I. *A világban és a világot szolgáló magatartás (szakítás az ekkleziocentrizmussal)*. A II. Vatikáni zsinat egyházképéből adódóan az egyháznak szakítania kell a túlzott önközpontúság nyomaival, azaz avval a szemlélettel, hogy figyelmének középpontjában önmaga, önmagának megőrzése és határainak kiterjesztése áll. Ma missziós, nyitott szellemben kell tevékenykednie. Ezért lényeges, hogy az egyház tagjai tudatában legyenek „küldött” voltuknak, hogy meg is éljék ezt, hogy tanúságot tegyenek az evangéliumról, és evvel szolgálják a világot, hogy az Isten Országának mintájára formálódjék. E missziós irányultság gyakorlati következményei a következők: 1. Az egyház gondoskodásának ki kell terjednie minden emberre, val-

telez, és valósít meg a gyakorlatban. Szakít az ú.n. „konzervatív” pasztorális szellemmel,

lásától, bőszejétől és helyzetétől függetlenül. 2. A kulturális, szociális és politikai állapotok értékelésében az evangéliumi kritériumok kell, hogy vezessék az egyházat, és nem a hatalmi pozíciók. 3. Az egyháznak tiszteltben kell tartania a világi intézmények és a bennük lévő értékek autonómiáját, és az evangéliumi értékeket képviselve fel kell vennie velük az együttműködés magatartását. 4. Az egyháznak felül kell vizsgálnia saját intézményeit, melyek közül néhány éppen a világgal való szembehelyezkedő magatartás eredményeként született, és amelyek a mai korban már elvesztették aktualitásukat. *II. Evangelizáció és párbeszéd (szakítás az önközpontúsággal).* A jelenkori, szociológiai és vallási szempontból pluralista világban a régebben meglévő és természetesnek tekintett keresztény társadalmi háttér nem létezik. Emiatt fontos, hogy az egyház saját tagjaiban tudatosítsa a missziós küldetés ebből adódó következményeit is, és alkalmassá tegye őket az ezzel összefüggő feladatok betöltésére. Ezért fontos, hogy: 1. a pasztorális tevékenység céljának ne csak egyszerűen a gyakorló, „jó keresztény” kinevelését tartsa, aki buzgón részt vesz a liturgikus cselekményekben, hanem minden egyes keresztényben törekedjen a hit folyamatos, személyes mélyítésére, tudatos megélésére, hogy így hitük öntudatos tanúságtéveői legyenek a pluralista világban, és aktív tagjai az egyháznak. 2. Az egyház a hozzá való tartozás kritériumának ne egyszerűen a „szociológiai” odatartozást, azaz a keresztység tényét tartsa, hanem a felelősséggel megélt és megvallott hitet. 3. Az egyház gondolja újra a hit átadásának módját az új nemzedékek tagjai számára, hogy személyes meggyőződésen alapuló, hitüket tudatosan vállaló felnőtt keresztényekké lehessenek. 4. Az egyház fogadja el a világban meglévő kulturális és vallási pluralizmust, és a párbeszéd magatartását vegye fel. *III. Evangelizáció minden ember kiteljesedéséért a legszegényebektől kiindulva (szakítás a javarészt szentségi jellegű és az egyház berkein belül őket érintő pasztorációval).* A pasztorális tevékenységben a fő hangsúly áthelyeződik a liturgikus-jámborsági tevékenységekről a szolgáló szeretet és a testvériség megélésének tanúságtételére. Ebben hangsúlyozott szerepet kap a legszegényebekkel való szolidaritás, valamint az emberi-vallási kiteljesedésükért és felszabadulásukért való tevékeny szerepvállalás. Szegények alatt minden olyan embert kell értenünk, aki életének bármely dimenziójában hiányt szenved: akár anyagi, erkölcsi, lelki vagy szellemi szegénységben élnek. Ennek megfelelően az egyház a következő elvekhez kell, hogy igazodjék: 1. Elsősorban a szegények felé fordulás. 2. A hatalomról és a hatalmi eszközök gyakorlásáról való lemondás, ami az evangéliumhoz hű diakonia hitelességének alapfeltétele. 3. Az egyház tevékenységével kifejezett és látható módon építse a történelemben Isten Országát, és ne elégedjen meg pusztán az alapelvek hangoztatásával. 4. Az egyházi diakonia az emberi élet minden dimenziójára kiterjedő és minden ember kiteljesedéséért-felszabadulásáért végzett szolgálat legyen. *IV. Közösségi egyház élő közösségekből (szakítás a klerikalizmussal).* Ahhoz, hogy az egyház mind teljesebben a *Lumen gentium* zsinati dokumentum által megfogalmazott testvéri közösséggé alakuljon, a következő célkitűzéseket kell szem előtt tartania: 1. kisközösségek alapítása, amelyekben a személyes emberi kapcsolatoknak leginkább megfelelő közösségi dimenzióban, élő és hatékony módon meg lehet élni az egyház misztériumát. Ezek a kisközösségek alapját képezik a nagyobb egyházi struktúrák (pl. a plébánia) megújításának, ami – ebben a szemléletben – a „közösségek közösségévé” válna. 2. A zsinati egyházkép megvalósítása, ahol a keresztiség szentsége alapján minden tagnak egyenlő méltósága van. Ez magával hozza a szakítást a klérusközpontú gyakorlattal, és teret ad annak a szemléletnek, amely szerint az egyházban el kell ismerni, támogatni és értékesíteni a tagjaiban meglévő karizmáknak és szolgálatoknak a sokféleségét. 3. Felnőtt hitű hívő felnőttek nevelése, akik tevékeny és felelősséggel bíró alanyai (nem pedig tárgyai!) az egyház pasztorális tevékenységének. 4. A nők méltóságának és egyenlőségének elismerése az egyház közösségén belül is. *V. Az egyház misztériumának elsőbbsége intézményes jellegével szemben.* Az egyházi gyakorlat számos területén lehet találkozni magával az egyházzal mint intézményes, jogi szervezettel, ami sokak szemében az egyház hitelességét és átlátszóságát teszi kérdésessé. Ezért sürgős feladatnak tűnik, hogy az egyház felülvizsgálja intézményes jellegét, abból megtartsa azt, ami igazán szükséges és lényeges, és így nagyobb teret adjon a benne rejlő profétai és karizmatikus dimenzióknak, a Szentlélek indításainak. Ebből a szempontból az egyház előtt a következő feladatok állnak: 1. Az intézményes jelleg reformja, a túlzott szervezeti központosítás felülvizsgálata, a püspöki kollegialitás

amely érdeklődésének középpontjában szinte kizárólag a kultusz, a szentség-kiszolgáltatás és a jámborsági aktusok állnak. Ennek a missziós szellemiségnek sajátos vonása, hogy nemcsak a hívőket akarja megszólítani, hanem a „kívülállók”, „távoliak” elérésére is törekszik. Ez a pasztoráció végső soron a misszionáló közösségek megszületését célozza.³⁵ Ennek elengedhetetlen velejárója a keresztény közösség tagjai hitének újraelapozása, az ő „újra-evangelizációjuk”, (újbóli) bevezetésük a keresztény életforma tudatos élésébe, és felkészítésük a szóval és tettel történő, tudatos tanúságtételre.

Fontos eleme a megújulásnak a *kisközösségek* alapításán keresztül történő tágabb *közösségépítés*. A plébániai közösség ezek hálózatából, kapcsolatából épül ki, így biztosítva az emberi dimenzióknak megfelelő közvetlen, baráti, testvéri légkört. Ez nem egyszerű szervezeti struktúrát jelent, hanem az emberi kapcsolatok szövedékét.

Nagy hangsúlyt kap a *karizmák kamatoztatása* (különösen a világiaké) a közösség építésére. A megújulásnak, és ezen belül a katekézisnek fontos eleme tudatosítani a keresztésből eredő általános küldetést, segíteni életre hívni, folyamatosan ébren tartani a sajátos karizmákat, és teret, lehetőséget biztosítani kamatoztatásukra a közös felelősségvállalás szellemében.

Ezek a katekézisek egy tágabb *pasztorális terv szerves részeinek*, tartópilléreinek tekinthetők. Ugyanis a közösségi, lassan kifejlődő megújulás nehezen képzelhető el hosszútávú, azaz több (5-10) évre előretekintő, a közösség életének minden területét felölelő, tervszerű gondolkodás nélkül. Ez a módszeres tervezés szakít az oly' sok plébánián fellelhető ötletszerűséggel. A tervszerű pasztoráció a valóság őszinte megismeréséből, értékeléséből és elfogadásából indul ki, több évre előrevetíti a közösség fejlődésére vonatkozó céljait, az odavezető út lépéseit és körülményeit.³⁶

---

megvalósítása annak különböző szintjein; a szervezeti apparátus ésszerűsítése. 2. A keresztény nép tagjaiban jelenlévő karizmák és szolgálatok felismerése, gondozása és értékesítése. 3. A szolgálatok – akár a papi, akár egyéb szolgálatokra lehet gondolni – „alulról” történő kiosztása. Manapság az egyházon belül egyre több helyen érzik szükségét annak, hogy a különféle szolgálatokra készülők kiválasztásánál vegyék figyelembe egyrészt a helyi egyházban spontán módon megszülető szolgálatokat, másrészt a helyi egyház képviselőinek támogatását, véleményét az egyes jelöltekkel kapcsolatban. 4. Nyitottság a jövőre és tetterekészség. A mai, dinamikus változó korban az egyháznak gondolnia kell a közeli és a távolabbi jövőre, és nem szabad, hogy a múlt nosztalgijája és pusztá megőrzése vezesse. Ez az egyház elé állítja a fiatalok és a jövőt építő nemzedékek megnyerésének feladatát, ami bátorságot és nemritkán kockáztatni tudást, új, eddig járatlan utak keresését is igényli. Arról a bátorságról és elkötelezett útkeresésről van szó, amely új módon, és új válaszok adásával mer szembenézni a mai kor kihívásaival. Vö. ALBERICH E., *La catechesi oggi*, 52-59. o.

35 Vö. KÁD 277, és még RM 49; COLOMBO G., „Pastorale missionaria”, in: PONTIFICIA UNIVERSITÀ URBANIANA, *Dizionario di Missiologia*, EDB, Bologna, 1993, 393-397. o.

36 A *pasztorális tervezés* során egy út felvázolása történik, amely utat egy nemzeti egyház, egyházmegye, pasztorális körzet vagy plébánia akar befutni egy – általában – öt-tíz éves időtartamban, hogy „itt és most” az üdvösség eszköze, jele és szentsége legyen. A pasztorális terv tehát felöleli az adott közösség életének minden területét, azaz vonatkozik a diakonia, a koinonia, és a martyria területére éppúgy, mint a litur-

4.3.2. A „Plébánia mint közösségek közössége” modell bemutatása

A „Plébánia mint közösségek közössége” modell FALLICO A. nevéhez fűződik. Ez a közösség megújítását célzó terv Cataniában született, majd onnan elterjedt egész Olaszországban, sőt a határain kívülre is. Különösen ismert, sok helyütt bevált és sikeres tervnek mondható.³⁷ Elemeit vázlatosan az alábbiakban ismeretem.

A terv *egyházképét* a három jelzővel jellemezhetjük: a) *Közösségi egyház*: amelyben lényeges elem az intenzív személyes kapcsolatok és a kölcsönös szolgálat megélése. Ezt segíti a hívek kics csoportokba történő osztása is. A csoportok vezetésében fő szerepet vállalnak a megfelelő karizmával rendelkező világiak. b) *Szolgáló egyház*: a *Gaudium et Spes* zsinati dokumentum szellemében igyekeznek megélni az egyház szolgáló küldeté-

---

gikus életre. Annak előrevetítéséről van szó, hogy a jövő időszakban, *reálisan* tekintve a közösség jelenlegi helyzetét, hová szeretne eljutni fejlődésében, hogy az Istentől kapott küldetését mind teljesebben be tudja tölteni. A terv ennek megfelelően felvázol egy utat, amiben nem tér ki minden apró részletkérdés tisztázására. Ezért hasonlít egy „nagyvonalakban elkészített térképhez”, amelyen szerepel a kiindulópont (a jelen helyzet leírása), a végcél (fő pasztorális cél(ok), a kettő közötti főbb állomások (részcélok), és a cél eléréséhez szükséges feltételek. A helyzetleírás a szóban forgó területen élő emberek, ezen belül pedig a keresztény közösség szocio-kulturális, vallási és lelkipásztori viszonyainak leírását tartalmazza, amelyhez hozzátartozik a helyzet teológiai és pasztorális kritériumok alapján történő értelmezése is. Ez lehetővé teszi, hogy világos legyen: melyek a közösség életének, tevékenységének, jelenlegi szolgálatának erősségei és hiányosságai, és hogy ezekből milyen feladatok következnek. A fő vagy általános pasztorális cél az, amely a felderülő feladatok közötti fontossági sorrend felállítását után rajzolódik ki. Az egyes pasztorális területeknek (diakonia, koinonia, martyria, liturgia) megfelelő, sajátos célok viszont a fő cél konkretizálását jelentik az adott területekre, ahol több esetben ezekhez a célokhoz vezető főbb lépéseket is feltüntetik. A terv általában kitér a megvalósításához szükséges személyi és strukturális feltételek biztosítására is. A *kateketikai tervezés* a pasztorális tervezés részeként, avval összhangban fogalmazza meg a különféle korosztályok, személyi kategóriák (pl. szentségek vételére készülő) helyzetének leírása és értelmezése alapján katekézisük céljait, a célokhoz vezető főbb lépéseket, a főbb módszertani, és esetleg a katekézis tartalmára vonatkozó útmutatásokat általában több éves időtartamra vonatkozóan. A kateketikai tervek, és ezeken belül a különféle kategóriákba sorolható résztvevőkhöz igazodó tervezetek készítéséhez a már létező, különféle katekézis-formák, -modellek szolgálnak alapként. A pasztorális tervben megfogalmazottak évről-évre történő konkretizálása a pasztorális programozás, a kateketikai terv esetében pedig a kateketikai programozás során történik. Vö. MKD 11.1.; KÁD 274-275, 279-280; TONELLI R., „Progetto educativo-pastorale”, in: MIDALI M. - TONELLI R., (Szerk.), *Dizionario di pastorale giovanile*, Leumann - Torino, Elle Di Ci, 1992, 903-906. o.; GARCÍA A. G., „Proyectos diocesanos de catequesis”, in: PEDROSA V. - NAVARRO M^a. - LÁZARO R. - SASTRE J. (Szerk.), *Nuevo Diccionario de CATEQUETICA. Volumen II.*, San Pablo, Madrid, 1999, 1877-1898. o.; MIDALI M., *Progettazione pastorale*, in: MIDALI M. - TONELLI R., (Szerk.), *Dizionario di pastorale giovanile*, Leumann - Torino, Elle Di Ci, 1992, 895-903. o.; MIDALI M., *Teologia pastorale*, in: MIDALI M. - TONELLI R., (Szerk.), *Dizionario di pastorale giovanile*, Leumann - Torino, Elle Di Ci, 1992, 1176-1192. o.

A tervszerű pasztoráció szükségességét több hazai egyházmegyei zsinati is hangsúlyozza: *Esztergom-Budapesti Főegyházmegye Zsinati Könyve*, 3335-3336; *Kalocsa-Kecskeméti Főegyházmegye Színódusának Munkadokumentuma*, 24. o.; *A Szeged-Csanádi Egyházmegyei Zsinat Könyve*, 620. pont.

³⁷ A terv alapidokumentuma FALLICO A., *Parrocchia missionaria nel quartiere*, Catania, Chiesa-Mondo, 1987.

sét a plébániához tartozó területen élők szükségleteinek orvoslására. Nemcsak spirituális és vallási küldetésteljesítésről van szó tehát, hanem az egyházi diakonia megéléséről is.

c) Missziós egyház: lényeges eleme a tervnek az evangelizáció, a „távoliak” megszólítása, amiben a világi hívek nélkülözhetetlen szerepet töltenek be. Az egyház missziós küldetésének végzése a közös felelősségvállalás szellemében történik.

A *bázisközösségek* a plébániai közösségi élet alapjai: a közösség megélésének, az evangelizáció és a katekézis helyei. A bázisközösségek a plébánia területének eltérő helyein jönnek össze, nem magán a plébánián belül. Így lehetőséget biztosítanak a nem hívők vagy érdeklődők számára is, hogy könnyebben eljőjenek, és bekapcsolódjanak a csoportok munkájába.

A bázisközösségek életének középpontjában a Szentírás olvasása, az eukarisztia ünneplése, és a testvéri szolgálat áll. *Hármas feladatuk* van: egyrészt kateketikai: a felnőttek, érdeklődők, keresők, nem gyakorlók katekézise; másrészt pasztorális: a népi jámborság értékesítése, a meglévő pasztorális problémák megismerése; harmadrészt szociálpolitikai: a meglévő, a környezetben felmerülő szociális problémák felmérése és legmegfelelőbb orvoslása.

A „Plébánia mint közösségek közössége” *terv megvalósítása több lépésben* történik:

1. A terület felosztása pasztorális zónákra. Különböző kritériumok alapján (pl. kulturális határok, utcák, lakótelepek stb.) a plébáni területét felosztják különféle zónákra.
2. Animátorok és koordinátorok kiválasztása és képzése. Ez a terv egyik sarkalatos lépése. Az animátorok azok a személyek, akik a kisközösségeket vezetik kateketikai szempontból (a terv készítői előnyösnek tartják, ha ők házaspárok). A koordinátorok azok, akik a közösségi élet szervezői, összekötői az adott terület, pasztorális zóna szintjén. Az ő képzésükre külön kurzusokat tartanak.³⁸
3. Bázisközösségek indítása a zónákban. Attól függően, hogy ki melyik pasztorális zónában lakik, bekerül egyik vagy másik bázisközösségbe. Fontos, hogy ki-ki a saját zónájában tartozzon csoporthoz, ugyanis ők ismerik igazán az adott környezetet, problémákat, embereket, rajtuk keresztül tud jelen lenni a plébánia az adott zónában.
4. Folyamatos katekézis, társadalmi, szociális elköteleződés a területen. Ennek leírását kissé lejjebb jelzem.
5. Együttes pasztorális tevékenység a többi csoporttal, plébániához tartozó mozgalommal. A terv megvalósítása összehangolt közösségi tevékenység eredménye. Ebből részt vállalnak – sajátos karizmáiknak, küldetésüknek és lehetőségeiknek

---

³⁸ A képzés egészét bemutató alapidokumentumuk: FALLICO A., *Corso di Formazione per animatori CEB*, Catania, Chiesa-Mondo, 1989.

megfelelően – a tervben közvetlenül nem szereplő csoportok, mozgalmak is. Az együttműködés koordinálásában lényeges szerepet tölt be a Plébániai Képviseletestület tagjaiból, a bázisközösségek vezetőiből, valamint a többi csoportot képviselő személyekből álló vezetői csoport.

A *felnttek katekézise*, mely a *bázisközösségekben* folyik, képezi a terv fő vonalát. Ebben – a tartalmi részeket illetően – egyfajta kettős figyelem érvényesül: egyrészt Isten szavára (a katekézis fő forrása maga a Szentírás), másrészt a területen élő emberek szociális problémáira.

A *katekézis folyamata*ra hármastagolódás jellemző három jézusi szó alapján: „jőjj!”, „kövess!”, „menj!”. Az ezeknek megfelelő három szakasz mindegyike kb. 2-2 éves időszaktól ölel fel.

1. szakasz: „jőjj!” (elhívás):

Az első szakasz célja: Isten hívásának tudatosítása, felszabadulni és segíteni a körülöttünk lévők felszabadulni minden korlátozó tényezőtől (lelki, szociális, kulturális bűn stb.).

Isten szavának hallgatása: az első évben Márk evangéliuma a forrás, a másodikban különböző szentírási és jeles egyháztörténelmi alakok (pl. szentek) kerülnek a figyelem középpontjába, akiknek életéből azokat az epizódokat vizsgálják meg, amelyek az elhívásra vonatkoznak.

Szociális elköteleződés: az első szakaszban ezen a téren a territórium megismerése a cél vallási, szociális, politikai szempontból, hogy ezeken a területeken milyen problémák vannak, milyen szükségleteik vannak az embereknek.

2. szakasz: „kövess!” (megtérés):

Ennek célja az egoizmus fokozatos levetése, a jézusi életmód megélése, a gyökeres szemlélet- és életmódváltás.

Isten szavának hallgatása: az első évben Máté evangéliuma az elsődleges forrás, amiből a Jézus-követés témája van a középpontban; a második évben a Kivonulás könyve, a próféták alakjai és egyéb témák, bibliai alakok kerülnek elő, akik a megtérés, a szeretet törvénye követésének tanúi voltak.

Szociális elköteleződés: a második szakaszban a szolidaritás gyakorlati megélésében szereznek tapasztalatot a résztvevők: konkrét feladatokat vállalnak a területen élő legszegényebbekkel és a szükségét szenvedőkkel problémáiknak enyhítésére. Mindez (a javak megosztása, az ima, a szolgálat, a testvéri segítség stb.) a megtérés következménye.

3. szakasz: „menj!” (küldetés):

A harmadik szakasz célja, hogy a katekézisen résztvevők felismerjék a közösség és saját maguk missziós szerepét mind az egyházban, mind pedig a társadalomban; felismerjék sajátos karizmáikat, és azokat mások boldogulásáért kamatoztassák.

Isten szavának hallgatása: az első évben Lukács evangéliuma a fő forrás: elsősorban az elköteleződés és küldetés témája kerül előtérbe. A második évben az Apostolok Cselekedetei, az Apostoli Levelek (főként Pál és János), különböző szentek és próféták – akik a keresztény küldetés ékes tanúságtevői voltak – képezik a foglalkozások témáit.

Szociális elköteleződés: a harmadik időszak ebben a tekintetben a konkrét szolgálatokban való elköteleződés ideje a személyes karizmáknak megfelelően. Ki-ki megtalálja azt a feladatot, szolgálatot, amiben tartósan elkötelezi magát a közösség építésére.

Módszertani és szervezési szempontból nagy pozitívuma ennek a tervnek, hogy a benne folyó katekézis inkulturált: érthető, egyszerű nyelvezetet használ, valamint értékesíti a népi vallásosság nyújtotta lehetőségeket. A bázisközösségeknek általában saját helyük van, ahol a tagok rendszeresen találkoznak: ez a hely lehet valakinek a házában, garázsban, klubban stb.

Az összejövetelek általában heti rendszerességgel követik egymást. Ezek felépítése a következő: 1. Isten szavának hallgatása: bevezető (pl. csend, ének, ima), az aktuális bibliai szöveg olvasása, meditáció a szöveg fölött (az animátor vezetésével); megosztás; záróima. 2. szociális elköteleződés. (Előfordul, hogy az evvel kapcsolatos kérdéseket másik napon beszélik át, de általában ugyanakkor történik, mint az Isten szavának hallgatása.) A szociális kérdésekkel való foglalkozás menete a következő: a probléma felvetése (általában az animátor végzi), a csoportos kutatás felvezetése (helyzetfelmérés, célok meghatározása stb.), esetleges konkrét tevékenységek megszervezése/tervezése, záróének.

A sokéves tapasztalat azt mutatja, hogy a terv megvalósítása sok gyümölcsöt termelt: élő közösségek, tudatosan megélt kereszténység, elköteleződés társadalmi téren stb. Nem hiányoznak azonban a nehézségek sem: a hagyományos, zsinat előtti mentalitás papok és világiak részéről egyaránt, zsinat előtti egyházkép sokakban, szervezési nehézségek: animátorok megtalálása, képzése, találkozási helyek, egyéb anyagi feltételek hiánya stb.

4.4. A liturgikus év vonalát követő, közösségmegújító katekézisek

A világegyházban az elmúlt évtizedekben több olyan kezdeményezés is elindult, amelyek célja – az előzőekben említett tervezetekhez hasonlóan – a plébániai közösségek egészének átfogó, és olyan megújítása, amely elsősorban a plébániához tartozó személyek összességét célozza meg, és csak ezután az esetleges speciális csoportokat. Ezen kezdeményezések jelentős része – az előbb említett tervekkel szemben – a minden plébániai közösség számára *eleve adott kereteket*, találkozási lehetőségeket és forrásokat használja fel a megújulás érdekében. Ezek pedig nem mások, mint a liturgikus év, annak olvasmányai, ünnepei és az ezekkel összefüggő közösségi alkalmak. Ezen kezdeményezések jelentős részénél a hangsúly a liturgikus év katekumenális jellegéből adódó erőforrások maximális kiaknázásán van.

Mivel világszerte – így hazánkban is – sokak számára az egyetlen kapcsolódási pont a keresztény közösséggel a liturgikus alkalmakon való részvétel, ezért is indokolt, hogy a liturgia közösségteremtő, és a liturgikus évnek keresztény életbe bevezető erejét kihasználjuk közösségeink megújulása érdekében.

A liturgikus alkalmakon – és a velük összefüggő egyéb programokon – keresztüli közösséghez-kapcsolódás azonban hazánkban is többféle motiváltságot takar: az istenkapcsolat mély élésének vágyát, a megszokást, a közösség és a kapcsolatok keresését, a „misztikum” iránti erős vagy csak éppen pislákoló vágyat stb. A különböző motiváltság általában a liturgikus eseményekben való eltérő gyakoriságú részvételt is eredményezi.³⁹ Mindegyik fajta motiváltságra érvényes – ahogyan azt látni fogjuk –, hogy a liturgikus évben rejlő lehetőségek teljesebb kiaknázása segíti ezeket letisztulni, elmélyülni és felerősödni; más szóval: a liturgikus év nyújtotta lehetőségek a sokféle motivációval rendelkező emberek mindegyikében lévő keresésre tud pozitív választ adni.

A következő oldalakon egyrészt összegzem néhány, e típushoz tartozó, sikeresebb katekézis főbb vonásait, majd egy konkrét javaslat elemeit mutatom be.

4.4.1. A liturgikus évre építő, közösségmegújító katekézisek általános vonásai

A nemzetközi szinten sikeresnek és elismertnek mondható, ilyen jellegű katekézisek főbb, közös vonásai az alábbiakban összegezhetőek.⁴⁰

Ezekben a kezdeményezésekben a katekézis szervesen illeszkedik a plébániai közösség liturgikus év által megrajzolt útjának egészébe. Ez vagy azt jelenti, hogy a katekézis tartalma igazodik a liturgikus év által felkínált olvasmányokhoz, vagy azt, hogy a nagy, közösségi, kateketikai jellegű találkozások időben a liturgikus ünneplésekhez igazodnak (azokat vagy megelőzik, követik, vagy azok részei.)

A katekézis elsődleges és kifejezett célja a közösség egészének megújítása: benne minden résztvevő emberi és keresztény fejlődésének előmozdításával. Tehát a katekézis legfontosabb feladatai közül erre fekteti a hangsúlyt.⁴¹

A katekézis a plébániai közösség egészére, azon belül pedig minden (kor-, hitállapotbeli és érdeklődési) csoportra vonatkozik. Ezért elősegíti a generációk közötti, kölcsönös, szolgáló testvéri kapcsolatok épülését, és az intenzívebb kommunikációt.

39 Vö. DOBOS L., *I. m.*, 12-15. o.; ALBERICH E. – BINZ A., *Adulti e catechesi*, 49. o.; SORAVITO L., *La catechesi degli adulti*, 68-70. o.

40 Vö. ALBERICH E. – BINZ A., *Forme e modelli di catechesi con gli adulti*, 122-126. o. A számos, nemzetközi szinten is ismertté vált kezdeményezés közül - különösen említést érdemel a lyoni „Dimanches d’Emmaüs”, a svájci „Dimanches de la Bible”, és a Hollandiából elindult „Közösségi katekézis”, amely W. Saris nevéhez fűződik. Ezek leírását ld. ALBERICH E. – BINZ A., *Forme e modelli di catechesi con gli adulti*, 111-122. o.

41 Vö. KÁD 86

A résztvevők – a csoportos foglalkozásokon történő katekézisnek köszönhetően – ki-
léphetnek a plébániai közösségi „névtelenségből”, és tevékeny szereplői lehetnek önma-
guk és mások hite elmélyítésének.

Evvel szorosan összefügg, hogy a katekézisbe történő tevékeny bekapcsolódás, vala-
mint az ennek – és az egyéb plébániai közösségi programok szervezésével kapcsolatos
munkák – megszervezésében betöltött tevékeny szerep „fontossá teszi” a résztvevők szá-
mára a plébániai közösséget: ha tehetnek, és tesznek is érte, magukénak érzik. S mivel pl.
akár csak egyetlen liturgikus ünnephez kötődő közösségi program is sok ember szerve-
zési munkáját igényli, az egész liturgikus év, a hozzá kapcsolódó katekézis és programok
megszervezése a plébániai közösség tagjainak jelentős részében képes felébreszteni és
elmélyíteni a közösségért érzett felelősségvállalást.

Szoros kapcsolat van katekézis és liturgia között: a katekézis elősegíti, hogy a benne
résztvevők tudatosabban vegyenek részt a liturgikus ünnepeken, és ugyanilyen tudatos-
sággal gyakorolják egyetemes papságukat a mindennapi életükben, mint Istennek szánt
szent áldozatban, vagyis az élet liturgiájában.

4.4.2. A liturgikus évre építő, közösségmegújító katekézis egy konkrét útja

ROCCHETTA C. a katekumenátussal, és a katekumenátus által ihletett katekézisekkel
kapcsolatos munkájában elénk tárja a plébániai közösségi megújulásnak a liturgi-
kus év folyamatára építő, katekumenális útját, mely egyidőben evangelizálja és felké-
szíti az evangelizációra a közösség egészét. Az alábbiakban elsősorban az ő javaslatára
támaszkodom.⁴²

Az *Ordo Initiationes Christianae Adulorum* 85. pontja említi, hogy a liturgikus év
megőrizte az ősi katekumenátus struktúráját. Ez a tény szolgáltatja az alapot ahhoz, hogy
beszélhessünk a liturgikus év menetére épülő, katekumenális jellegű, plébániai megúj-
ulásról. Konkrétabban szólva, ez az alábbi lehetőségek megvalósulásában ölthet testet:

1) A *liturgikus év* szakaszokra tagolódása és katekumenális jellege lehetőséget ad arra,
hogy összközösségi szinten is megértsük és megéljük a katekumenátus egyes szakaszai-
nak üzenetét, valamint megünnepeljük liturgikus eseményeit. Ezekkel is tudatosíthatjuk,
hogy az egész keresztény nép hivatásának része a folyamatos megtérés.

A liturgikus év felosztása lehetővé teszi, hogy a plébániai közösség ne csak a meghall-
gatás, hanem a gyakorlat, tettekreváltás szintjén is végigjárja a katekumenátus fázisait.
Ennek természetesen az a feltétele, hogy a plébánia vezetése a zsinati szellemű egyház-
képben, és az ennek megfelelő pasztorális szemléletben gondolkodjon és cselekedjen,

42 Vö. ROCCHETTA C., «Fare» i cristiani oggi, 177-189. o. Hasonló jellegű javaslatokat ld. még FONTANA
A., *Parrocchia, lá dove non c'è un prete*, in „Catechesi” 60 (1991) 9, 27-36. o.; Uő, *Parrocchia, articolazione
fraterna di servizi*, in „Catechesi” 60 (1991) 2, 24-32. o.

amely lehetőséget teremt minden plébániai tagnak az elköteleződésre, a közösségi szolgálatok végzésére.

2) A *vasárnapi liturgikus ünneplés* alkalmat ad arra, hogy az egész közösség Isten szavának fényében felülvizsgálja helyzetét, küldetése betöltésének mértékét, valamint hogy szemlélje a Feltámadott misztériumát, Vele kapcsolatba lépjen, találkozzon, és Belőle erőt merítsen. Ehhez azonban elengedhetetlen, hogy a liturgia egésze igényes és méltóságteljes, ennek részeként a homília valóban Isten szavának érthető közvetítése és aktualizációja legyen, megvilágítsa a közösség életét, és előmozdítsa annak a szeretetteljes isteni hívásnak a felismerését, amely tevékeny megválaszolására a plébánia minden tagja és egésze hivatott. Feltétele az is, hogy a közösség tagjai értsék és éljék a vasárnapi ünneplést annak mind teljesebb értelmében.⁴³

3) A *liturgikus év olvasmányai* jelentik azt a vezérfonalat, amelyre alapozva az egyes katekézis-csoportok kateketikai programját össze lehet állítani. Ugyanis a liturgikus év nagy szakaszai, és ezek olvasmányai olyan úton vezetnek végig a hívók közösségét, amely az Isten hívásának felismerésétől a Benne történő (újra)gyökerezésen át a tudatos elköteleződés igényének megszületéséig/megújulásáig, és az ezt kifejező felelősségvállalásig tart (adventtől pünkösdig).

A három alappillér tehát maga a liturgikus év, a vasárnapi liturgia, és az olvasmányok. Mindezekre alapozva a plébániai közösségek végigjárhatnak egy egy-hároméves utat az összközösségi megújulás érdekében. A minimum az egy év (a liturgikus év időtartama miatt), de indokoltabb hosszabb útban gondolkodni a plébánia tagjaiban lejáró, gyümölcsözőbb és maradandóbb szemléletformálás érdekében (az A, B és C évek megfelelően).

A gyakorlati megvalósítással kapcsolatban ROCCHETTA C. több lehetőségre és szempontokra is felhívja a figyelmet. A következőkben az általa felvázolt út főbb, gyakorlati koordinátáit jelzem vázaltszerűen.⁴⁴

43 A zsinat így ír a vasárnap jelentőségéről: „A vasárnap tehát minden ünnepnap őse, ezért a hívek buzgó figyelmébe kell ajánlani, és sürgetni, hogy ez a nap az öröm és a munkától való megpihenés napja is legyen. Semmi más ünnepet sem szabad elébe helyezni, kivéve a valóban nagyobb jelentőségűeket: az Úr napja ugyanis az egész liturgikus évek alapja és magja.” SC 106

44 A liturgikus évben rejlő erőforrások mind teljesebb értékesítését szolgálják azok a kiadványok, amelyek a liturgikus év egyes mozzanatait vizsgálják kateketikai és pasztorális szempontból, kiemelve a hitnevelés gyakorlati lehetőségeit. Ezek gyakorlatias segédanyagok, amelyek a liturgikus év menetét követő, közösségi hitformálás lehetőségeit tárgyalják, sok esetben az egészen konkrét teendők szintjére lebontva, amelyek úgy a liturgikus ünneplésre, mint a katekézisre, vagy az egyéb közösségi programokra vonatkozhatnak. Ld. pl. SODI M. – MORANTE G., *Anno liturgico: itinerario di fede e di vita. Orientamenti e proposte catechetico-pastorali*, Elle Di Ci, Leumann – Torino, 1988.; AA.VV., *L'anno liturgico come itinerario di fede*, La Scala, Noci, 1981.; ADAM A., *L'anno liturgico come itinerario di fede*, Queriniana, Brescia, 1995.

1. szakasz: *A nyitottá tevés (evangelizáció) ideje.* Ennek a szakasznak a célja, hogy kialakuljon az érzékenység, nyitottság és motiváltság a plébániai közösség tagjaiban egy közös, hosszabb, megújulást szolgáló út megtételére. A lelkipásztor és munkatársainak (katekéták, kántor, egyéb képviselőtestületi tagok stb.) feladata abban áll, hogy motiválják és meghívják erre a közösség tagjait. Ennek megtételére több lehetőség is kínálkozhat: ez történhet magukon a liturgikus ünnepléseken, vagy egyéb, csoportos, illetve személyes találkozásokon (katekézisen, közös imaalkalmakon, családlátogatások alkalmával stb.).

Tartalmát tekintve ebben a meghívásban/motiválásban célszerű rámutatni az egyéni és közösségi keresztény hivatás alapjára és céljára; továbbá minden, a felnőtteket motiválni képes szempontra és érvre. Időtartamát tekintve történhet ez pl. szeptembertől advent kezdetéig.

Ennek a szakasznak a lezárása egybe eshet pl. advent első vasárnapjával, amikor a lelkipásztor bemutatja a közösség egészének az új liturgikus év fő evangéliumát (A-év: Máté, B-év: Márk, C-év: Lukács), annak jelentőségét az új évrre, és a közösség útjára nézve; ezt kiegészítheti a katekumenátus befogadás szertartásával analóg esemény, amelyen az egész ünneplő közösség részt vesz.

2. szakasz: *A katekézis ideje.* E szakasz célja, hogy a plébániai közösség hallgassa, imádkozza, magáévá tegye és létté váltsa Isten szavát. Ennek megvalósítása alapvetően több „fronton” is történhet: 1. a liturgikus ünnepléseken; 2. a heti rendszeres katekézisen (korosztályi, vagy akár többgenerációs; kiscsoportos, vagy az egész plébániai közösségnek szóló, ún. „néphtakézeseken”); 3. vasárnapi közösségi találkozók (közösségi napon), vagy lelkinapon, lelki gyakorlaton; 4. imaalkalmakon; 5. egyéni és közösségi szolgálatok során; 6. tanúságtételeken keresztül.

Mindebben a tartalmi vezérfonalat a liturgikus év olvasmányai, az azoknak megfelelő tanítás és életforma fő elemei jelentik.

A célhoz vezető sokféle program, esemény sokak számára megnyitja a közösségi szerepvállalás lehetőségét is, az adott program jellegéből adódóan (a liturgikus ünneplésen elsősorban a lelkipásztor, de mellette mások is végezhetnek apróbb szolgálatokat; a katekézisen a katekéták, és segítők; a plébániai napon mindazok, akik a szervezés valamely’ elemébe bekapcsolódnak stb.)

Időtartamát tekintve ez az időszak tarthat pl. egyéves útban gondolkodva advent kezdetétől a következő hamvazószerdáig; de többéves út esetén is ajánlott a hamvazószerdai rítusban rejlő lehetőségek – mint az új szakaszba átlépés rítusának – maximális kiaknázása.

A szakasz lezárása – az előzőekben említetteknek megfelelően – megtörténhet pl. a hamvazószerdai hamvazkodás rítusával, amely átvezet a nagyböjti bűnbánati időbe. Ezt kísérelheti rövid magyarázat is a bűnbánat, megújulás értelméről és fontosságáról, a kö-

zösség tagjainak evvel kapcsolatos teendőiről; illetve kísérheti imádság is. Mindez megfelelhető a katekumenátus kiválasztás szertartásának.

3. szakasz: A megtisztulás és megvilágosodás ideje. E nagyböjtre eső szakasz célja felkészülni a keresztségi fogadalom megújítására, és – evvel összefüggésben – felfedezni és megélni a nagyböjt eredeti értelmét. Ennek kitüntetett helyei a nagyböjti közös ünneplések, bennük a katekumenátus rítusai; valamint a rendszeres katekézis, és nagyböjti lelki napok, imaalkalmak. Külön érdemes lehetőséget teremteni a szentségi kiengesztelődés közösségi megünneplésére is.

Ebben az időszakban célszerű kitérni (a liturgiákon éppúgy, mint a katekézisen) a következő témákra: megtérés (Istenhez visszatérés); a keresztyén lét gazdagsága; böjt, imádság, szeretetszolgálat a keresztyén életben.

E szakaszt lezárják a szent három nap ünnepei, bennük a sajátos rítusok. Mindezeknél érdemes kiemelni a közösségi vonatkozásokat is.

4. szakasz: A mysztagógia ideje. A záró szakasznak (a húsvét és pünkösd ünnepének üzenetével összhangban) több célja is van: bensővé tenni, jobban belátni és teljesebben megélni a keresztyén mivolt értelmét; hálat adni érte Istennek; megosztani másokkal a személyesen és közösségileg kapott ajándékokat, karizmákat; tanúságot tenni a hitről, különösen azok felé, akik nem hisznek Istenben.

Ezek megvalósítása (céltól függően) több úton is történhet: katekézisen; imaalkalmakon; liturgikus ünnepléseken; munkatársképző kurzusokon (helyileg, vagy az egyházmegye szintjén szervezetteken); a plébánián kezdeményezett szolgálatokon a rászoruló és távollévők javára; új kisközösségek életrehívásában, alapításában.

Ezen időszak hangsúlyos témái (úgy a katekézisen, mint a többi programon is): a Lélek működése; az egyház missziója; tanúságtétel a hitről; hálaadás; karizmák és szolgálatok stb.

A programok szervezésébe és lebonyolításába valamilyen szinten a közösség minden tagja bekapcsolódhat, ki-ki a saját életállapotának, hivatásának és karizmájának megfelelően.

E záró szakasz egyéves időszakban gondolkodva a húsvéti időre eshet; többéves út esetén nyitott a hosszabb megvalósításra is.

ROCCHETTA C. maga is jelzi, hogy egy ilyen jellegű közös út befutása számos nehézségbe is ütközhet,⁴⁵ ugyanakkor mégis érdemes megtenni mindent azért, hogy a benne rejlő lehetőségeket kiaknázzuk. Hiszen ennél az útnál alapvetően nincs szó másról, mint

---

45 Ezek pl.: a hívek közömbössége („Keresztyén vagyok, nincs szükségem újabb megtérésre!”); a lelkipásztorok és munkatársaik megfelelő mentalitásának hiánya; a kitartás hiánya, hogy az ember végigjárjon a közösséggel egy ilyen utat; a megfelelő kateketikai segédanyagok hiánya stb.

a minden közösség számára eleve adott keretek (liturgikus év, olvasmányok, vasárnapi liturgia) teljes gazdagságának kihasználásáról, ami egyébként is minden közösség feladata lenne.⁴⁶

4.5. Ahol mindenféle kateketikai motiváció hiányzik

Az előző négy megújulási lehetőség mindegyikénél feltétel volt, hogy a keresztény közösség tagjaiban van legalább minimális nyitottság valamilyen fajta katekézisre, vagy legalábbis motiválhatóak valamelyikre.

Találkozhatunk azonban olyan helyzettel is, ahol ezek a feltételek hiányoznak. Gondolhatunk pl. a „végvárok”, az élő keresztény közösségeket felsorakoztató városoktól távoli kistelepülések egyikének-másikának helyzetére, ahol a népesség csökken, kiöregedik, lelkipásztor és világi munkatárs nélkül marad, és a haldoklás jeleit mutatja. Bár papíron vannak még ott is keresztények, de olyan távol állnak az egyháztól, mintha nem is lennének azok. Az ilyen közösségekkel kapcsolatban írja a Katekézis Általános Direktóriuma (58/c), hogy

„a megkereszteltek egész csoportja elvesztette a hit eleven érzékét, vagy már nem is vallja magát az Egyház tagjának, mert életükben eltávolodtak Krisztustól és az Evangéliumtól. Ez a helyzet 'új evangelizációt' igényel. Sajátossága, hogy a missziós tevékenység mindenféle életkorú megkeresztelt emberhez szól, akik csak külsőlegesen keresztény vallásos keresztény környezetben élnek. Ilyen körülmények között az első igehirdetésnek és az alapvető katekézisnek kell elsőbbséget biztosítani.”⁴⁷

Vagyis az ilyen helyzetekben is kínálkozik megoldási lehetőség: a klasszikus értelemben vett missziós tevékenységgel rokon szolgálat, amely azonban céljait, tartalmát és módszereit tekintve is eltér a megszokott értelemben vett katekézistől. Tanulmányom alapvető célja miatt itt nem térek ki ennek a lehetőségnek a részletesebb tárgyalására.

5. VISSZATEKINTÉS A KÖZÖSSÉGMEGÚJÍTÁS JAVASOLT MODELLJEIRE – NÉHÁNY KÖZÖS VONÁS

Az eddigiekben jellemzett, a plébániai közösségek megújulását előmozdítani képes katekéziseknek van néhány további olyan vonása, amely e katekézis-formák megértéséhez, és a bennük rejlő lehetőségek teljesebb megismeréséhez említést érdemel.

Mindegyik itt előkerült megújulási lehetőség a tartós személyközi kapcsolatokra épít. Említettem már, hogy a közösségi megújuláshoz sok helyütt jelentős mentalitás-, és evvel összefüggő gyakorlat-váltásra van szükség. Ez pedig általában úgy lehetséges, ha az ezt

⁴⁶ Mindez szükségessé teszi a liturgia tudatos, értő és elmélyült élésére felkészítő liturgikus katekézist. Ennek főbb elemeit ld. in: MKD 8. rész

⁴⁷ A kiemelés a dokumentum sajátja.

előmozdító folyamat éveket tart, hosszú idő alatt, apró lépésenként segíti a benne résztvevők átalakulását.

Másrészt a magyar helyzet (közösségeink, és a közösségekhez tartozó sok ember helyzete) is indokolja, hogy a pasztorációnak – ezen belül pedig a katekézisnek – olyan formáit részesítsük előnyben, amelyek pozitív választ adnak a sokakban elemi erővel élő hiteles közösségi és társas kapcsolati igényre.⁴⁸ Harmadrészt a tartós (nevelői) kapcsolatokon keresztül várható, hogy az alapvető emberi értékekre történő nevelés – amely értékek meglétével kapcsolatban hazánkban sokan komoly hiányokat élnek meg – kedvező közeget találjon.⁴⁹

Mindez természetesen nem jelenti azt, hogy hiábavalóak lennének a közösségek megújulása szempontjából a rövid ideig tartó, intenzív élményt eredményező találkozók, kurzusok, vagy egyéb programok. Itt mindössze arra szeretném felhívni a figyelmet, hogy ezek – közösség-megújító – hatékonyságát növeli, ha biztosítva van (vagy éppen ezek biztosítják) azt, hogy a benne résztvevők hosszú távú, kölcsönösen építő kapcsolatokat élhessenek meg.

Az átfogó közösségi szintű megújulás különösen jelentős eleme mind a négy esetben maga a katekézis. Ugyanis ez az az egyházi tevékenység, amelyben lehetőségileg hatékonyan ötvöződnek azok a tényezők, amelyek a résztvevők gyökeres, evangéliumi és zsinati szellemű szemléletváltozását eredményezik.⁵⁰ „Lehetősegileg”, ugyanis a katekézis megválasztott módszereitől függ, hogy ezek a tényezők hatékonyan érvényre jutnak-e vagy sem. A főbb tényezők között a következőket említhetjük: személyes kapcsolat a hit forrásaival; rendszeres, hosszú távon történő, tartós találkozások; személyes, csoportos jelleg, amely a tagok közötti kölcsönös kommunikációt, alakítást, véleménycserét, a tapasztalatok közös megosztását, a személyes meggyőződés eredményes felülvizsgálatát stb. teszi lehetővé. A liturgikus alkalmak hasonló lehetőségeket rejtenek magukban, ott azonban a közösségi jelleg másképpen nyilvánul meg: általában nincs meg a közös, kölcsönös, személyek közötti gazdagítás lehetősége; a csoport nevelői hatásai itt nem érvényesülhetnek; valamint a hit forrásaival történő személyes szembesülést, és az ennek megfelelő életalakítást a társas közeg nem segíti olyan hatékonyan, mint ahogyan ez a kisközösségi katekézisben történhet.

A négy javaslat mindegyikénél nyilvánvaló vált, hogy a magyar egyházban elsődleges *pasztorális feladatok* mindegyikére egyfajta *megoldást* jelenthetnek. Hiszen a közösségek megújulását előmozdítják; átgondolt, tudatosan felépített folyamat-jellegükből adódóan a bennük résztvevők karizmáinak felismerését és kamatoztatását is elősegítik; valamint

48 Vö. MKD 2.2.

49 Vö. ugyanott.

50 Vö. CAÑIZARES A., *La catechesi nella missione evangelizzatrice della Chiesa*, 87. o.

abból fakadóan, hogy a hit újraalapozása, megerősödése, és a róla való tanúságtétel lényeges elemük, hozzájárulnak a nem hívők felé szóló evangelizáció megvalósításához.

6. SZEMPONTOK A GYAKORLATI MEGVALÓSÍTÁSHOZ

A javaslatok leírása során már jeleztem néhány, a közösségi szintű megújulást szolgáló, gyakorlati útmutatást. A következőkben említek néhány további, szintén megfontolásra érdemes, megvalósítást szolgáló szempontot.

6.1. A motiváltság elősegítése

A négy közösség-megújító, kateketikai javaslat közötti egyik különbség – amely alapján külön is tárgyaltam őket –, a bennük résztvevők motiváltságának eltérő volta. A résztvevők motiválása, érdeklteté tétele a katekézisen történő részvételre kulcskérdése mindegyik itt szereplő javaslatnak.

Itt mindössze arra térek ki – anélkül, hogy külön tárgyalnám az egyes javaslatokkal kapcsolatos motivációs lehetőségeket –, hogy milyen szempontok figyelembe vételével tudjuk elősegíteni a (potenciális) résztvevők bekapcsolódását akár egyik, akár másik katekézisbe.

Az általános motiváció, alapvető érdeklődés kialakulásához szükséges egyrészt egy vagy néhány nyomós érv, amelyet sajátjának – ezért fontosnak is – érez a felnőtt. Ezért a katekéta, lelkipásztor, plébániai munkatárs feladata egyrészt abban áll, hogy segítse „találkozni” a felnőttet olyan érvekkel, amelyek motiválni képesek őt abból kiindulva, amilyen élethelyzetben, életállapotban van (ami neki ekkor a legfontosabb lehet).⁵¹

---

51 Néhány ilyen általános (vagyis tovább konkretizálható) érv a hazai helyzet leírása alapján: 1. ahhoz, hogy az értékek sokféleségétől átszőtt társadalomban az ember tudatosan élhesse családi, házasi, munkahelyi stb. életét (ne pedig a divathullámok, vagy mások politikai/gazdasági érdekeiből eredő manipulációk szele miatt ide-oda hajolva), szilárd értékrendszerre, biztos viszonyítási pontokra van szüksége. A felnőttek katekézise segít ezek sajátjátételében (ezt a feladatot nem töltötte be a gyermekkori vallásos nevelés, és nem is tudta volna betölteni; ennek a felnőttkorban van a megfelelő ideje). 2. A katekézis közeget biztosít a hiteles, őszinte, igazán emberi kapcsolatok kialakítására; közösséget nyújt, ahol az ember megtanulhatja, hogyan érdemes, és hogyan tudja élni kapcsolatait. 3. A katekézis segítséget nyújthat a jó házastársi kapcsolat megalapozásához, illetve folyamatos, a házastársak kölcsönös kibontakozását elősegítő mélyítéséhez, továbbá a személyessé tett keresztény értékeknek megfelelő gyermekneveléshez (hiszen a gyermekek alapvetően olyanok, olyan értékeket építenek magukba, amilyenek a szülők, és amilyen értékek mentén ők maguk is berendezik életüket). 4. A katekézis során a felnőtt – keresztény identitását (újra)alapozva – felkészülhet saját gyermekei kifejezetten vallásos nevelésére éppúgy, mint környezetének szeretetteljes evangelizálására. 5. A katekézisben lehetőség van arra, hogy a felnőtt hívék olyan egyházzsemléltre tegyenek szert, amelynek talaján képesek lehetnek megújítani plébániai közösségük életét. 6. A megfelelő katekézis segítséget nyújthat az alkalmas személyek megtalálásában, akik – a lelkipásztorok kis létszáma miatt – a közösség életének szervezésében és vezetésében (világiként) jelentős szerepet tölthetnek be stb.

A katekézisen való részvétel igényének kialakulását kommunikációs – ezen belül pedig „érvelési” – stílusunkkal is segíthetjük. Ha a felnőtt megbizonyosodik arról, hogy mi (katekéták, lelkipásztorok, egyéb plébániai munkatársak) egyrészt értjük a dolgunkat, jól végezzük szolgálatunkat (ezért értékel minket), másrészt pedig magunk is meggyőződésből fontosnak és értékesnek tartjuk azt, amire hívjuk (nem csak elmondjuk a „meghívó szöveget”, mert hivatalból ez a dolgunk), jobban megszólítva érzi magát.

Általános tapasztalat továbbá, hogy bármiféle meggyőzés kevésbé működik, ha mások tudják, hogy éppen a meggyőzés a célunk. Ez azt jelenti, hogy eleve tudnunk kell (és ennek megfelelően szabadon hagyva kommunikálnunk), hogy a döntés a másik emberé, nem a mienk. A kényszer érzetét keltő „becserkészt” az ember könnyen megérzi, és erre gyakran ellenállással reagál. Ezért inkább helyesebb meghívásról beszélni, mintsem meggyőzésről.⁵²

Általában érvényes, hogy többen döntenek a katekézisen való részvétel mellett, ha van választási lehetőségük több meghirdetett katekézis-típus közül: ha van lehetőség választani, kevesebben maradnak közömbösek.⁵³

Az észérvekről történő beszélgetés azonban sokszor kevés a motiváció kialakulásához. Emellett bármilyen – az egyházzal, vagy kimondottan a katekézissel összefüggő – személyesen átélt, vagy mások által elbeszél, *pozitív tapasztalat* nagyot lendíthet a felnőtt részvételi szándékának kialakulásában.⁵⁴

Az általános motiváció fenntartásában, illetve további erősítésében döntő szerepe van a megkezdett katekézisen, és a hozzá kapcsolódó egyéb programokon szerzett pozitív tapasztalatoknak. Pontosabban annak, hogy milyen jellegű katekézissel és más programokkal találkozik a felnőtt, ezek mennyire „felnőtt stílusban” történnek?⁵⁵

52 Amit tehetünk, az az, hogy pl. a mindannyiunkban élő vágyakra alapozunk (pl. „Mindannyian szeretnénk úgy felnevelni gyermekeinket, hogy felnőttként is büszkén és példaként tekintsenek ránk.”); tárgyilagos érveket sorakoztatunk fel; hivatkozunk mások – lehetőleg ismert, tekintélynek örvendő személyek – tapasztalatára; következtetéseket vagyunk gondolatmenetünkben; nemcsak a részvétellel járó előnyöket, hanem az esetleges hátrányokat is őszintén (de lényegretörően, egyszerűen, nem felnagyítva) felsorakoztatjuk.

53 Vö. DOBOS L., *I.m.*, 23. o.

54 Vö. BINZ A. – SALZMANN S., *I.m.*, 34. o.; OFFICE DE CATÉHCÈSE DU QUÉBEC – UNIVERSITÉ SAINT-PAUL (Szerk.), *I.m.*, 17-24. o.; PAGANELLI R., *I.m.*, 102-103. o. Gondolhatunk itt pl. a katekéta, lelkipásztor szívélyes fogadtatására és partneri kommunikációs stílusára, mint pozitív élményre; vagy valamilyen, már működő katekézisen résztvevőkkel történő jó hangulatú, pozitív nyomokat hagyó találkozásra, különösképpen, ha ők beszámolnak eddigi, katekézissel kapcsolatos, vonzó tapasztalataikról; vagy a plébániai közösséghez tartozás hangulatának megízlelésére egy közösségi programon (pl. játszónap, farsang, kirándulás...) stb.

55 A felnőtt tanulási sajátosságaiból adódóan általában a motivációt fenntartja és erősíti, ha: 1. a felnőttnek lehetősége van kifejezni és megosztani saját tapasztalatait, és találkozhat másokkal is; 2. van valamilyen mértékű beleszólási/döntési lehetősége arra vonatkozólag, hogy mivel és hogyan foglalkozzanak a katekézisen, hogyan történjék egy program megszervezése; 3. tapintatos légkör van, elfogadják, meghallgatják és elismerik, lehet igazán őszinte; 4. a foglalkozás, program jól és pontosan szervezett, igényes, mindig

6.2. A szükséges feltételek – képzések és modellek

A négy kateketikai javaslat leírása során azt is érintettem több ponton, hogy milyen feltételek mellett működhetnek ezek a formák. A teljesség igénye nélkül felsorolom, illetve felidézem ezeket: bátor és nyitott szembenézés az új kihívásokkal, az ismeretlennel; a lelkipásztorok, katekéták, csoportvezetők, animátorok, evangelizációs szemlélete; hit abban, hogyha máshol sikerült, nekünk is fog; a közös tervezés fórumainak biztosítása; alkalmazható, reális tervek létrehozása; megfelelő kateketikai segédanyagok stb.

Kétségtelen, hogy ezen, és a korábban említett feltételek mindegyike nincs jelen minden plébániai közösségünkben. Az is nyilvánvaló, hogy sok esetben a nehézségeket nem feltétlenül a körülmények jelentik (pl. segédanyagok hiánya), hanem mi magunk, szemléletünk, tapasztalataink, meggyőződésünk. A hiányok, nehézségek orvoslására és a továbblépésre vonatkozóan azonban a Magyar Kateketikai Direktórium értékes szempontokat fogalmaz meg a jövőt, ezen belül is elsősorban a jövő katekézist végzőket illetően: a Direktórium hangsúlyozza, hogy a katekéták (és a katekézist végző lelkipásztorok) jövőbeli felkészítése az evangelizáló pasztorációs gyakorlat szellemének és kihívásainak megfelelően kell, hogy történjen,⁵⁶ ugyanúgy, mint a továbbképzésük is.⁵⁷

Erre alapozva mondhatjuk, hogy az e tanulmányban szereplő kateketikai lehetőségek – vagy ezekhez hasonló katekézisiek – megvalósításához szükséges szemlélet kialakításának kitüntetett fórumai a katekézisre felkészítő alapképzések, valamint továbbképzések. Ez természetesen azt is jelenti, hogy alkalmasint szükség lehet ezek átgondolására, megújítására, vagy teljesen új alapokra helyezésére.

A szükséges feltételek azonban szervezetiak is. Szintén a Direktórium említi a kateketikai tervek készítésével és megvalósításával, valamint a kateketikai segédanyagok létrehozásával kapcsolatban az országos, illetve az egyházmegyei kateketikai irodák szerepét.⁵⁸ A Direktórium által említett feladat- és illetékességi körök ismerete jó alapot szolgáltat a katekézis szervezeti kereteinek felülvizsgálatához minden egyházmegye számára, hogy ezen keresztül is előmozdítsa a plébániai közösségek katekézisen keresztüli megújulását.

Az új szemléletű és eredményes pasztoráció terjedésének fontos tényezője, hogy legyen olyan közösség, vagy közösségek, ahol ez működik (akkor is, ha eleinte, esetleg évekig alig érzékelhető változásokat eredményezett), és igazolhatóan pozitív gyümöl-

---

találkozik valami újjal, hasznossal, gyakorlatiassal; 5. tevékenyen bekapcsolódhat a katekézis-foglalkozás menetébe (nem csak „fogyasztója” az elhangzott információknak); 6. szemléletesen, olykor szokatlanul (játékosan) találkozik új dolgokkal stb. Vö. BINZ A. – SALZMANN S., *I.m.*, 32-38. o.

56 Vö. MKD 9.2.2.1.; 9.4.1.

57 Vö. MKD 9.2.5. és 9.4.2.

58 Vö. MKD 11. és 12. rész

csöket terem.⁵⁹ Ez is indokolja azt, hogy szükség lehet ún. „modell plébániákra”, ahol katekézisen keresztüli közösség-megújítás történik (akár úgy, hogy egy konkrét típusát részesítik előnyben, akár úgy, hogy több, közösségi-megújulást szolgáló katekézis-típust is „működtetnek” párhuzamosan),⁶⁰ és amelyben szerzett tapasztalatok más plébániák számára is eredményesen felhasználhatóak.⁶¹

6.3. Együttes pasztoráció

Mind a négy megújulási lehetőség sok esetben feltételezi az ún. „együttes pasztorációt”. A tervszerű pasztorációnak ugyanis részét képezi az apostolkodás személyi és anyagi jellegű erőforrásainak megfelelő elosztása, azaz a pasztorális munka koordinálása. Ez a koordináció szükség szerint túlmutathat a saját egyházközség, vagy éppen egyházmegye illetékességi területein. Ennek különös jelentősége van azokon a területeken, ahol a keresztény közösségek – az egyház közösségi voltának megélése mellett – személyi és egyéb „szűkösségük” miatt is közösen terveznek, dolgoznak, és ennek megfelelően megosztják személyi és anyagi jellegű erőforrásaikat. Az „együttes pasztoráció” tehát azt jelenti, hogy szomszédos plébániák, esperes-kerületek, vagy éppen egyházmegyék közösen fogalmazzák meg, milyen lépések szerint haladnak a jövőben, és ezen az úton hogyan osztják el erőiket; hogy a konkrét plébániák – szükség szerint – hogyan nyújtsanak egymásnak

59 Vö. MIDALI M., *Progettazione pastorale*, 895-903. o.

60 Az Olasz Püspöki Konferencia 1991-ben, a katekéták képzésével kapcsolatban megjelent dokumentuma a különböző katekétá-típusok képzésére tett javaslat előtt a keresztény közösség (plébánia) képzésével, fejlődésével kapcsolatos irányelveit fogalmazza meg. Ennek fontos vonása, hogy a megújulás több, egymással szoros kapcsolatban lévő „fronton” is elindulhat: a liturgikus év mentén és a liturgikus ünnepléshez kapcsolódva; a szentségek kiszolgáltatásán (és az ezekre felkészítő katekéziseken keresztül); a rászoruló felemelkedéséért végzett, szervezett karitatív szolgálatokon; valamint egy olyan (biblikus katekézisére építő) folyamaton keresztül, amely segíti a plébániai közösség tagjait mélyebben a hit szemével nézni saját és a környezetükben élők életét. Részletesebben ld. CEI, UFFICIO CATECHISTICO NAZIONALE; *Orientamenti e itinerari di formazione dei catechisti*, Edizioni Paoline, Milano, 1991, 38-47. o.; GIANETTO U., „Le possibili nuove prospettive per la formazione del catechista”, in: BISSOLI C. – GEVAERT J. (Szerk.), *La formazione dei catechisti. Problemi di oggi per la catechesi di domani*, Elle Di Ci, Leumann – Torino, 1999, 51-60. o. Ennek mintájára megfontolandó, hogy a hazai plébániák helyzetében milyen megoldás lenne célszerű, és egyben kivitelezhető: egyik, vagy másik katekézis-forma egyedüli hangsúlyozása, vagy többnek párhuzamos szorgalmazása, esetleg előbb az egyiknek (pl. a liturgikus év menetére építő), majd másinak, és egy harmadiknak (az egymásra épülés logikája szerinti) életbe léptetése. Az esetleges döntést a helyi viszonyok és lehetőségek ismeretében az érintett felelősök tudják meghozni.

61 Erre vonatkozó magyar példa egyszerű leírását ld. in: BALÁZS T., *A Biblia alkalmazása a katekézisben – konkrét modell*, in: „Hittan- és etikaoktatás. Távlatok melléklete”, 2004, október, 51-54. o.

külső segítséget a fejlődés érdekében.⁶² Ennek fontosságát a hazai egyházmegyei zsinatok is hangsúlyozzák.⁶³

Az együttes pasztoráció megoldást jelenthet a jelzett modell-plébániák létrehozására is: amikor is a figyelem és az erőforrások néhány kitüntetett plébániára, az ottani közösségi élet megújítására fordítódnak, majd az ott szerzett tapasztalatok alapján a segítségnyújtás más plébániákra is kiterjed.

ZÁRSZÓ

Tanulmányom célja az volt, hogy bemutassam a plébániai közösségi megújulás néhány olyan útját, amely a katekézisben rejlő lehetőségek kiaknázására épít.

A hazai plébániai közösségek helyzete sok helyütt nem csak egyszerűen a közösségen belüli kapcsolatok felfrissítését, újrendezését igényli. Mivel sok plébánián az alapvető nehézség a megfelelő szemlélet és a tudatos, mai kihívásoknak megfelelő keresztény életforma hiánya, vagy hiányosságai, a valódi megújulás feltételezi az egyének és – rajtuk keresztül – a közösség egészének hitbéli megújulását is.

Az a katekézis, amelyre az egyház ma hívja minden tagját, természetéből adódóan kitüntetett útja lehet az ilyen jellegű megújulásnak. Az ennek a szemléletnek megfelelő, közösség megújítására képes katekézisnek több, világviszonylatban is ismert és gyakorolt formája létezik. Ezek között van olyan katekézis, amelynek „pozitív hozadéka” a közösségek megújulása, de alapvető célja nem ez, és vannak olyanok is, amelyek kimondottan a közösségek megújulásáért alakultak ki.

Egyházmegyéink közül több is megfogalmazta zsinati dokumentumában a plébániai közösségi megújulás tanulmányomban is előkerülő alapelveit. A katekézis olyan út, amely egy rajta túlnövő, tervszerű pasztorális tevékenységen, mint kereten belül a magyar plébániák helyzetében is megoldást jelenthet.

Végezetül álljon itt egy részlet Antonio Cañizares, Toledó érsekének az ezévi, 2008-as Püspöki Szinóduson elhangzott felszólalásából, amelyben a katekézis jelentőségéről szól a mai kor kihívásai közepette:⁶⁴

„Katekézis nélkül a keresztények többsége nincs abban a helyzetben, hogy sajátjává tegye, és életébe lefordítsa az evangéliumot, nem képes arra, hogy missziós és apostoli érte-

62 Vö. BIFET J. E., „Animazione missionaria”, in: PONTIFICIA UNIVERSITÀ URBANIANA, *Dizionario di Missiologia*, EDB, Bologna, 1993, 27-30. o.

63 Ezt már az a tény is igazolja, hogy sok helyen megtörténtek ezek a zsinatok, vagyis fontos, hogy létezzen egyházmegyei szintű gondolkodás, tervezés és pasztoráció. Másrészt néhány egyházmegyei zsinati dokumentumban hangsúlyosan előkerül az együttes pasztoráció kifejezett gyakorlása. Vö. *Esztergom-Budapesti Főegyházmegye Zsinati Könyve*, 3335; *A Szeged-Csanádi Egyházmegyei Zsinat Könyve*, 607. pont

64 <http://www.zenit.org/article-15783?l=italian>, 16/10/2008

lemben tevékenykedjen, sem arra, hogy eredményesen szembenézzon a mai idők spirituális és kulturális áramlataival. [...] Csak egy komoly, hiteles és megújult katekézis[ből kiindulva lesz képes az Egyház] szilárdan kifejteni evangelizációs munkájának feladatait, és e munka részleteinek teljes gazdagságát.”

*Dr. Keszeli Sándor
főiskolai docens, SzHF*

FELHASZNÁLT IRODALOM

Hivatalos dokumentumok (és rövidítések)

ÁKD – KLÉRUS KONGREGÁCIÓ, *Általános Kateketikai Direktórium*, Szent István Társulat, Budapest, 1971.

Az Egri Főegyházmegye Zsinati Könyve, Szent Maximilian Kiadó, Eger-Miskolc, 1997.

A Kalocsa-Kecskeméti Főegyházmegye Szinódusának Munkadokumentuma, Kalocsa-Kecskeméti Főegyházmegye, [h.n.], 1995.

A Pécsi Egyházmegye Zsinata 1998, Pécs, [k.n.], 1999.

A Szeged-Csanádi Egyházmegyei Zsinat Könyve, Szeged-Csanádi Egyházmegyei Hatóság, Szeged, 1995.

CEI, UFFICIO CATECHISTICO NAZIONALE; *Orientamenti e itinerari di formazione dei catechisti*, Edizioni Paoline, Milano, 1991, 38-47. o.

ChL – II. JÁNOS PÁL, *Christifideles laici*, apostoli buzdítás a világi Krisztus-hívókról, Szent István Társulat, Budapest, 1989.

COINCAT – CONSIGLIO INTERNAZIONALE PER LA CATECHESI DEGLI ADULTI, *La catechesi degli adulti nella comunità cristiana. Alcune linee e orientamenti*, Libreria Editrice Vaticana, 1990.

CT – II. JÁNOS PÁL, *Catechesi tradendae*, apostoli buzdítás, Szent István Társulat, Budapest, 1979.

Esztergom-Budapesti Főegyházmegye Zsinati Könyve, Szent István Társulat, Budapest, 1994.

KÁD – KLÉRUS KONGREGÁCIÓ, *Katekézis Általános Direktóriuma*, Szent István Társulat, Budapest, 1997.

„Lumen gentium. Dogmatikai konstitúció az egyházzól”, in: CSERHÁTI J. – FÁBIÁN Á. (Szerk.), *A II. Vatikáni Zsinat tanítása. A zsinati döntések magyarázata és okmányai*, Szent István Társulat, Budapest, [é.n.], 42-91. o.

LG – „Lumen gentium. Dogmatikai konstitúció az egyházzól”, in: CSERHÁTI J. – FÁBIÁN Á. (Szerk.), *A II. Vatikáni Zsinat tanítása. A zsinati döntések magyarázata és okmányai*, Szent István Társulat, Budapest, [é.n.], 42-91. o.

MKD – MKPK ORSZÁGOS HITOKTATÁSI BIZOTTSÁGA, *Magyar Kateketikai Direktórium*, Szent István Társulat, Budapest, 2000.

MKPK-OLT, *Felnöttek beavatása a keresztyén életbe. Felnöttek katekumenátusa*, [k.n.], Budapest, 1999.

RdC – CONFERENZA EPISCOPALE ITALIANA, *Il rinnovamento della catechesi*, Roma, Fondazione di Religione Santi Francesco di Assisi e Caterina da Siena, 1988.

RM – II. JÁNOS PÁL, *Redemptoris missio. Enciklika a missziókról (1990)*, Szent István Társulat, Budapest, 1992.

SC – „Sacrosanctum concilium. Konstitúció a szent liturgiáról”, in: CSERHÁTI J. – FÁBIÁN Á. (Szerk.), *A II. Vatikáni Zsinat tanítása. A zsinati döntések magyarázata és okmányai*, Szent István Társulat, Budapest, [é.n.], 105-131. o.

Egyéb irodalom

AA.VV., *L'anno liturgico come itinerario di fede*, La Scala, Noci, 1981.

ADAM A., *L'anno liturgico come itinerario di fede*, Queriniana, Brescia, 1995.

A katekumenek vezetése, Don Bosco Kiadó, Budapest, 2003.

ALBERICH E., *La catechesi della Chiesa*, Elle Di Ci, Leumann – Torino, 1995.

ALBERICH E., *La catechesi oggi. Manuale di catechetica fondamentale*, Elle Di Ci, Leumann-Torino, 2001.

ALBERICH E. – BINZ A., *Adulti e catechesi*, Elle Di Ci, Leumann – Torino, 1993.

ALBERICH E. – BINZ A., *Forme e modelli di catechesi con gli adulti*, Elle Di Ci, Leumann – Torino, 1995.

ALCEDO TERNERO A. M[^]., „Adultos, Catequesis de”, in: PEDROSA V. – NAVARRO M[^]. – LÁZARO R. – SASTRE J. (Szerk.), *Nuevo Diccionario de CATEQUETICA. Volumen I*, San Pablo, Madrid, 1999, 120-134. o.

ANDRÁS I., *Pápai útmutatás a magyar egyház lelkipásztori programjához*, in „Távlatok”, 1992/2, 202-208. o.

ASZALÓS J., *A közösség nem adottság, hanem feladat*, in „Teológia”, 1991/3, 164-169. o.

ASZALÓS J., *Az egyházi bázisközösségekről*, in „Egyházfórum” (2001) 5, 9-15. o.

BALÁZS T., *A Biblia alkalmazása a katekézisben – konkrét modell*, in „Hittan- és etikaoktatás. Távlatok melléklete”, 2004, október, 51-54. o.

BIFET J. E., „Animazione missionaria”, in: PONTIFICIA UNIVERSITÁ URBANIANA, *Dizionario di Missiologia*, EDB, Bologna, 1993, 27-30. o.

BIFET J. E., „Animazione missionaria”, in: PONTIFICIA UNIVERSITÁ URBANIANA, *Dizionario di Missiologia*, EDB, Bologna, 1993, 27-30. o.

BINZ A. – SALZMANN S., *Formazione cristiana degli adulti. Riflessioni e strumenti*, Elle Di Ci, Leumann – Torino, 2001.

BISSOLI C., „Pedagogia di Dio”, in: GEVAERT J. (Szerk.), *Dizionario di Catechetica*, Elle Di Ci, Leumann – Torino, 1987, 493-494. o.

BÍRÓ L. – BRÜCKNER Á. E. – TOMKA F., *Teológiai-lelkipásztori napok – a remény jegyében*, in „Teológia”, 1990/3, 152-157. o.

BRÜCKNER Á. E., *A világi hívők részvétele az egyházi élet közösségében*, in „Teológia”, 1992/4, 246-251. o.

BRÜCKNER Á. E., *Lelkipásztori feladatok Magyarországon az ezredforduló táján*, in: „Távlatok” (1992) 2, 147-156. o.

BRÜCKNER Á. E. – TOMKA F., *Lelkipásztori tervezés és keresztségi lelkipásztorkodás*, in „Távlatok” (1992) 5, 33-41. o.

CAÑIZARES A., „La catechesi nella missione evangelizzatrice della Chiesa”, in: STENICO T. (Szerk.), *Evangelizzazione, catechesi, catechisti. Una nuova tappa per la Chiesa del Terzo Millennio*, Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano, 1999, 71-106. o.

COLOMBO G., „Pastorale missionaria”, in: PONTIFICIA UNIVERSITÁ URBANIANA, *Dizionario di Missiologia*, EDB, Bologna, 1993, 393-397. o.

DOBOS L., *Hittan – felnőtteknek. Egy andragógiailag megalapozott felnőttképzés körvonalai*, Lämpás Kiadó, Abaliget, 1999.

FALLICO A., *Corso di Formazione per animatori CEB*, Catania, Chiesa-Mondo, 1989.

FALLICO A., *Parrocchia missionaria nel quartiere*, Catania, Chiesa-Mondo, 1987.

FERENCZ Z. – KESZELI S.- KOVÁCS-KRASSÓI A., *A megtérést elősegítő tényezők a mai magyar fiatal- és felnőttkori megtérők életében*, in „Deliberationes”, 2008/1, 163-217. o.

FOGASSY J., *A katekumenátus kézikönyve*, Szent István Társulat, Budapest, 2005.

FONTANA A., „A katekumenátus ma”, in: SZŐKE J. (Szerk.), *Hittant – de hogyan?*, Don Bosco Kiadó, Budapest, 1998, 283-325. o.

FONTANA A., *Parrocchia, lá dove non c'è un prete*, in „Catechesi” 60 (1991) 9, 27-36. o.

FONTANA A., *Parrocchia, articolazione fraterna di servizi*, in „Catechesi” 60 (1991) 2, 24-32. o.

FONTANA A., *A katekumenátus útja felnőttekkel*, Don Bosco Kiadó, Budapest, 2003.

GARCÍA A. G., „Proyectos diocesanos de catequesis”, in: PEDROSA V. – NAVARRO M^A. – LÁZARO R. – SASTRE J. (Szerk.), *Nuevo Diccionario de CATEQUETICA. Volumen II.*, San Pablo, Madrid, 1999, 1877-1898. o.

GIANETTO U., „Le possibili nuove prospettive per la formazione del catechista”, in: BISSOLI C. – GEVAERT J. (Szerk.), *La formazione dei catechisti. Problemi di oggi per la catechesi di domani*, Elle Di Ci, Leumann – Torino, 1999, 51-60. o.

KESZELI S., *Alapvető kateketika. Bevezetés a katekézis elméleti alapjaiba katekétáknak*, Szeged, SZHF [é.n.], in: http://www.theol.u-szeged.hu/konyvtar/keszeli/alapveto_kateketika.pdf

KESZELI S., *Felnőttek katekézise*, Szeged, 2006, in: http://www.theol.u-szeged.hu/konyvtar/keszeli/felnottek_katekezise.pdf.

LUKÁCS L., „Adalékok a lelkipásztori munka megújulásához”, in: HORÁNYI Ö. (Szerk.), *Az egyház mozgástereiről*, Budapest, Vigilia, 1997, 191-217. o.

MARTÍNEZ D. – GONZÁLEZ P. – SABORIDO J. L., *Proponer la fe hoy. De lo heredado a lo propuesto*, Sal Terrae, Santander, 2005.

MIDALI M., *Progettazione pastorale*, in: MIDALI M. – TONELLI R., (Szerk.), *Dizionario di pastorale giovanile*, Leumann – Torino, Elle Di Ci, 1992, 895-903. o.

MIDALI M., *Teologia pastorale*, in: MIDALI M. - TONELLI R., (Szerk.), *Dizionario di pastorale giovanile*, Leumann – Torino, Elle Di Ci, 1992, 1176-1192. o.

MIDALI M., *Teologia pratica. 1. Cammino storico di una riflessione fondante e scientifica*, LAS, Roma 2005⁴, 403-425. o.

Mit kezdjük a katekumenátussal?, Távlatok melléklet, 1999. Karácsony, különszám

OFFICE DE CATÉCHÈSE DU QUÉBEC – UNIVERSITÉ SANT-PAUL (Szerk.), *Principes d'andragogie religieuse*, Novalis, Ottawa, 1981.

PAGANELLI R., *Formare alla fede adulta. Indicazioni per un cammino*, EDB, Bologna, 1996, 102-103. o.

PÉCSI D., *Vidéki plébániák – halál és feltámadás*, in „Egyházfórum” 2001/5, 7-9. o.

ROCCHETTA C., «Fare» i cristiani oggi. *Il Rito dell'Iniziazione Cristiana degli Adulti forma tipica per il rinnovamento delle nostre comunità*, EDB, Bologna, 2001.

SODI M. – MORANTE G., *Anno liturgico: itinerario di fede e di vita. Orientamenti e proposte catechetico-pastorali*, Elle Di Ci, Leumann – Torino, 1988.

SORAVITO L., *La catechesi degli adulti. Orientamenti e proposte*, Elle Di Ci, Leumann – Torino, 1998.

SORAVITO L., „La pedagogia di Dio fonte e modello della pedagogia catechistica”, in: STENICO T. (Szerk.), *Evangelizzazione, catechesi, catechisti. Una nuova tappa per la Chiesa del Terzo Millennio*, Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano, 1999, 375-398. o.

SZABÓ F. – ANDRÁS I., *A magyar egyház az ezredfordulón*, in „Távlatok” (2001) 51, 6-16. o.
TELEKI B., *Hogyan jön létre a befogadó közösség*, in „Teológia”, 1991/3, 145-154. o.

TOMKA F., *A magyar egyház és a lelkipásztori terv*, in „Teológia” (1992) 3, 181-188. o.

TOMKA F., *A magyar lelkipásztorkodás megújulásáról*, in „Teológia”, 1990/3, 157-162. o.

TONELLI R., „Progetto educativo-pastorale”, in: MIDALI M. - TONELLI R., (Szerk.), *Dizionario di pastorale giovanile*, Leumann – Torino, Elle Di Ci, 1992, 903-906. o.

ZRINSZKY L., *A felnőtteképzés tudománya. Bevezetés az andragógiába*, Okker Oktatási Iroda, [h.n.], [é.n.]

Az Internetről: <http://www.zenit.org/article-15783?l=italian>, 16/10/2008